

Sárga János
kolozsvári ékszer- és
ezüstáru gyárostól a
legjutányosabban beszerozhe-
tők a legdivatosabb
**ékszerek, ötvös-mű-
vek, ezüstneműek,
órák, egyházi felsze-
relési és iparművé-
szeti cikkek** előnyös részlettízetre is.
Képes nagy árjegyzék ingyen és bérmentve. 12539

FÖLDES MARGIT CRÈME
LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ
SZER

A gége, torok, tüdő, gyomor,
bél, vese, hólyag hurutos
bántalmainál felülmulhatatlan

A MÁLNÁSI
Siculia
ARTÉZI GYÓGYVÍZ
KAPHATO MINDENÜTT

FŐ-
RAKTÁR
BRÁZAY KÁLMÁN
BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KÖRUT 37/39
Csak „SICULA” névvel ellátott üvegek
valódiak.

12008 Egy üveg ára 60 fillér.

Tűzijáték
Lampion, cotil-
lon, táncz tou-
rok, knall-bon-
bonok, álarczok
papirsapkák, =
ruhadiszek, =
papirhangsze-
rek, parókák,
szakálak, jux
cikkek, zászlók
jelmez kellékek
papir - guirland-
ok, papir-kala-
pok
stb. kaphatók

Ingyen és bérmentesen!
küldöm meg
mindenkinek
nagy és gazda-
gon illusztrált
főárjegyzéke-
met 3000-nél
több képpel,
mindennemű
szólad, jó és ol-
csó szemüvegek-
ről, cs. és kir.
udv. szállító

Konrad János
zeneszerző-
háza Brúx 482.
(Csehország.)

Tanulóegedű vonó nélkül csak
K 4.80, 3.50, 6.—. Hegedűvonó
K —.80, 1.—, 1.40 és feljebb.
Citerák, harmonikák stb. rakta-
ron. Tessék katalogust kérni. 12076

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL

Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt.
Erősítőszér gyengélködők, vérszegények és
lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-
12098 erősítő és vérjavító szer.
Kitűnő íz. 5000-nél több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
Vásárolható a gyógyszertárakban filléres üvegekben
4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Budapesti Takarékpénztári és Országos Zálogkölesön R.-T.
Irodái: VI., Andrassy-ut 5 sz. a. (saját házában).
Beftettett részvénytők: 10 millió korona. Előugrad betéteket, lezárástól váltókat és előleg-
nyújt értékpapirokra.

M. kir. szab. oszt.-sorozaték főállású helye: VI., Andrassy-ut 5. Közal-
füzetel: IV., Károly-körut 48., IV., Ferenczák tere 4. (Trányi-utca szorok). VII., Király-
utca 61., VIII., József-körut 5., VIII., Ulás-ut 6.

Körülbelül 100.000 drb. használatban. 5 évi jótállás, 8 napi próbára.

31. sz. borotva. Legio-
nabb solingeni esztactól
12 homorra készülőve ábrándhüvel-
lyel, ábra szerint, tokban K 2.50. 32. sz.
homora K 3.80. 8700. sz. Fokete síma hüvelyvel 1/4 homora K 1.50. Borotválókészlet
fényezett faszekrényben tükrrel, zárható, tartalmaz borotvát, feőszőjat, ecetet, filát és szappant
K 4.20, 3.50, hirtostó védőórával 60 fillérel drágább. Nincs kockázat! Ha nem tel-
szik, pénz vissza. Széküldését eszközü utánvét mellett a világhíri szállító cégé

Ugyanaz, de 3/4 homora K 3.—. 33. sz. Ugyanaz, de 1/1
homora K 3.80. 8700. sz. Fokete síma hüvelyvel 1/4 homora K 1.50. Borotválókészlet
fényezett faszekrényben tükrrel, zárható, tartalmaz borotvát, feőszőjat, ecetet, filát és szappant
K 4.20, 3.50, hirtostó védőórával 60 fillérel drágább. Nincs kockázat! Ha nem tel-
szik, pénz vissza. Széküldését eszközü utánvét mellett a világhíri szállító cégé

Konrad János, cs. és kir. udvari szállító **Brúx, 1115. sz.** (Csehorsz.)
Főárjegyzék 3000 ábrával kívánatra ingyen és bérmen e.

EMMERLING
= ADOLF =
gyárosnál 12069
Budapest, 26. Károlyi-
utca 26. sz.
Arjegyzék.

+ Soványság +
Szép és telt testidomokat keleti erő-
porok állal, kitűntette: Páris
1900, Hamburg 1901, Berlin 1903,
6—8 hét alatt 30 font súlygapa-
podás, garantált ártalmatlan. Or-
vosilag ajánlva. Szigorúan leki-
ismeretes. Nem szédítős. Számos
készenlért. Ára kartonként
használati utatissal, postautal-
ványnyal vagy utánvétell, de portó
nélkül 2 márká. Hygien. intézet.
D. Franz Steiner & Co.,
Berlin, 57. Königgrätzerstrasse 78.
Budapesten kapható Török József
gyógyszertárban Király-u. 12. 12403

Színművek,
monológok és dialógok
teljes jegyzékét
kívánatra ingyen küldi meg
LAMPEL R. könyvke-
reskedése (Wodianer F. és
Fiai) r. t. Budapest, VI.,
Andrassy-ut 21

MEGHIVÁS
A PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK
66-ik rendes közgyűlésére,
mely 1908. évi február hó 22-én délután 6 órakor a bank helyiségeiben fog
megtartatni.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása
iránti határozat és a felmentés megszavazása.
3. Alapszabálymódosítások.
4. Igazgatósági választások (az alapszabályok 36. §-a értelmében a kilépő
igazgatósági tagok újból választhatók).
5. A felügyelő-bizottság választása.

■ Az alapszabályok 19., 20. és 21-ik §-ai értelmében minden részvényes,
kinek részvényei három hónappal a közgyűlés előtt a bank könyveiben nevére be-
vannak jegyezve, jogosítva van a közgyűlésen résztvenni, vagy magát meghatal-
mazott által helyettesíttetni, kinek azonban színtén szavazóképes részvényesnek kell lennie.
A szavazati jog érvényesíthető az alábbiakból a részvények, szelvényekkel együtt, az
alapszabályok 18. §-a értelmében folyó évi február 19-ig az alant felsorolt hely-
ek egyikén teendőik le:

Budapesten: a bank értékpapir-pénztáránál,
Brassóban: a bank fiókjánál,
Debreczenben: az Alföldi takarékpénztárnál,
Eszéken: a bank fiókjánál,
Kassán: a kassai jelzálog-banknál,
Kolozsvárott: az Erdélyi bank és takarékpénztár r.-t.-nál,
Nagykanizsán: a bank fiókjánál,
Nyergeszebenben: a bank fiókjánál,
Pozsonyban: a Pozsonyi II. ker. általános takarékpénztárnál,
Sopronban: a bank fiókjánál,
Szegeden: a May R. Miksa cégénél,
Temesvárott: a Délmagyarországi kereskedelmi és gazdasági bank r.-t.-nál,
Ujpesten: a bank fiókjánál,
Ujvidéken: a bank fiókjánál.

hol is az 1875. évi XXXVII. törvénynek 198. §-a és az alapszabályok 45-ik §-a
értelmében a megvizsgált évi mérleg, a felügyelő-bizottság jelentésével együtt, nyolcsz
nappal a közgyűlés előtt átvehető.

Budapest, 1908 február hó 5-én. **Az igazgatóság.**

F.F.F.
Fokrók-fokra fűfélé.
Legújabb szabadalmazott

torvaszer.
Az izomrendszér
fokozott fejlesztése
sőt látszó könnyed-
séggel idezi elő.
Cetkő-gyakorla-
tokhoz kitűnően
alkalmas, vívők-
nak vagy akik
vívni tanulnak, né-
külkéthetetlen. Eri-
mos öklökü sport-
férő által kitűnő-
nek mindössze 6
száza. — Feszké
prospektust kérl.
Megrendelési cím:
Budaz Zsigmond
Budapest, VI.,
Izabella-utca 70.

Jeggyűrűk
és nászékszerek.

Jeggyűrű, cs. és kir. hatóságilag
fémjelésve, valódi ezüst 80 fill.
ezüst aranyosra kor. 1.—, uj
arany K 2.—, 14 karát, arany
K 7.50, 8.50, 9.50. Külbovatók
ellenük, karkötők nászajándék-
nak igen olcsó árakon. Mérték
minőségű olcsóság egy papír-
szalag. — Cs. és kir. udv. száll.
Konrad János Brúx, 1181.
(Csehorsz.) Gazdagon illusztrált
magyar árjegyzék több mint
3000 ábrával ingyen és bérmen.

Dr. Gölis-féle emésztő-por
(1857 óta kereskedelmi cikkek).

Eztrendi szer, kitűnő hatása van a különösen nehezen emészthető ételek föloldására,
valamint az általános emésztésre és így a test táplálására és erősítésére is. Naponta kétszer
használatba, evés után egy kávéskanálnyit levegő nyelvre s a szokásos itallal leöblítve, kedvező
befolyást gyakorol a különböző emésztési követelményekben fellépő jeleségeknél, minők: gyomor-
égés, nyálkafékdődés, székrekedés, aranyos bántalmak, altesti pangás stb.

Asványvíz-igénymondál mint elő- vagy utókúra, vagy ergridejűleg a
gyógygőddel kitűnő hatást fejt ki.

Minden doboznak dr. Gölis pecsétjével és a bejegyzett védjegyvel kell lennie
lenni a mindenkor határozottan dr. Gölis-féle emésztő-por kérendő a vétel alkalmá-
val. Egy nagy doboz ára 2 K 52 fillér, egy kis doboz ára 1 K 68 fillér.

Dr. Gölis-féle egyetemes emésztő-por központi székhelye: Bécs, I., Stefans-
platz 6. (Zwettlhof). — Főraktár: Török József gyógyszerháza, Budapest,
Király-utca 12. és Andrassy-ut 26. szám. 12718

8. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, FEBRUÁR 23.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre ——— 16 korona. A „Világhírlökkel”-val Félévre ——— 8 korona. negyedévenként 80 fillérel Négyedévre ——— 4 korona. több.

KENESSEY BÉLA,
ERDÉLYI REF. PÜSPÖK.

A Z ERDÉLYI ref. egyházkerületnek örömnapja volt február 18-ikán: ekkor töltötte be a nagylelkű néhai dr. Bartók György halálával megüresedett püspöki széket. Az egyházkerületi közgyűlés ritka egyetértéssel ültette a püspöki székbe Kenessey Bélát, a kolozsvári theologiai fakultás igazgatóját, a kerület generalis notáriusát és két hónap óta püspökhelyettesét.

Kenessey Bélában egy szellemi vezért kapott az erdélyi reformált egyház papsága és népe, a ki a legmagasabb nemzeti és szociális érdekek előmozdítását a legnehezebb, de legaldásosabb eszközökkel: val-láserkölsői erővel kívánja szolgál-
ni és a ki tudja, hogy a Krisztus evangéliuma ugyan nem magy-
ar corpus juris, sem nem tár-
sadmli osztályérdekek paktum-
szerű biztosítéka, de több ennél:
a lelkeknek betöltése a hivatás,
a kötelesség tudatával s az Istennel
való belső békeségből származó
felebaráti szereteten épülő társa-
dalmi igazságosság.

Ennek a munkának volt részese az új főpásztor eddigi életében is. Ennek jutalmul kapta a püspöki széket a legexponáltabb kerületben, mintegy további lekötölteztésül arra, hogy munkáját szele-
sebb körben érvényesítse, áldását nagyobb területen és többekre áraszsa.

Kenessey ennek a zajtalan, esen-
des, benső s épen azért oly áldá-
sos munkának szentelte életét. Ezt
nyerte családí örökségül is s ezt
öröghittette nemes egyénisége egész
odaadásával. Ezekkel lett a magyar
közélet oly kiváló alakjává, ki ma
félmillió ember tett szellemi fejévé,
vezérévé.

Kenessey Béla régi magyar ne-
mes családól származott. Predi-
kátusi a dunántúli Keneséről
datálja eredetüket. Atyja Albert
hajóskapitány, magyar kir. vasúti

és hajózási felügyelő volt, most is élő édes-
anyja — kinél boldogabb asszony ma nincsen —
Ferkaly Ida. Ugy atyai, mint anyai ágon való
eleit a tudományok szeretete, erős vallásos és
egyházias érzület jellemzi. Atyja a magyar tud.
akadémiának levelező tagja, egyik öse a nagy
Kenessey-Szondy alapítványok hagyományozó-
ja. A Perlakyak pedig valóságos ároni-csa-
lád, mely a dunántúli ág. h. evang. kerületnek
adott superintendenseket, espereseket, gond-
nokokat.

Az új püspök 1858 szeptember 14-én szü-
letett, atyja akkori állomáshelyén. Iskoláit
azonban már a budapesti reformátusoknál vé-
gezte, hová, időközben atyja áthelyeztetétf,
1877-ben iratkozott be az egyetem bölcsészeti

karára, de lelke vágya már a következő év-
ben a budapesti ref. theol. akadémiára vitte
át. Itt hamar kitűnt rendkívüli intelligenciá-
jával és szónoki képességével.

Nagyevű tanárának, néhai Kovács Albert-
nek közbenjárására megkapta az utrechti egyet-
men Bernhardinum-stipendiumát s tanulmá-
nyait e híres universitás levegőjében mélyít-
tette, kiváló tanítványa gyanánt Van Oosterzee-
nek, Valetonnak. Az utrechti félévek után na-
gyobb körutat tett Angliában, Hollandiában
és Németországban, hazajövele után pedig
azonnal magántanárul alkalmazta a pesti
theol. akadémia a 25 éves ifjút. Ugyanakkor
a budapesti egyházközség segédlelkészéget
bízták reá s docensi előadásai mellett volt hív
pásztor, kedvelt szónoka a leg-
nagyobb ref. gyülekezetnek. Ifjú-
ságának idejét, mikor más még
tele szívvel örül az élet tava-
szának: ő nehéz férfiúi munká-
ban tölti s egyetlen szórakozása
az új munka, egyetlen pihenése a
tovább-tovább hajtó dologtevés.
A pesti theol. akadémia nemsó-
kára rendes tanárul hívja el a
bibliai tudományok tanszékére s
a színes tollú, művészi intuíció-
val megáldott fiatal tudós lelke
egész rajongásával merül bele a
szentírás csodálatos világába, Isten
örök üdvrendjének szemléletébe és
hirdetésébe. Előadásait vonzókká
teszi nagyszabású olvasottsága, vi-
lágirodalmi tájékozottsága, komoly
tudományossága és lebilincselő,
közvetlen, nemesen egyszerű bes-
zédeje. Egymásután jelennek meg
tudós művei János evangéliumá-
ról, a Hexateuchus előállításáról, az
ó-testamentum paedagogiájáról.
Minde hathatós professzori mű-
ködés mellett azonban volt ideje
Kenesseynek igehirdetői tisztet is
végezni; az ő megindítón mély
hitével és színes szemléletével, a
stílus és előadás művészetével sok-
szor ragadta magát a foglyul ej-
tett lelkeket a templomi szószé-
kekről is. Ezeket az evangéliumi
erőktől áthatott, élő hittel meg-
áradó beszédeket ki is adta Ke-

Kenessey Béla. (Leányóvári testvérek felvételén.)

resztyén tanítások czimmel. Ráadásul átvette a Protestáns Irodalmi Társaság folyóiratának: a *Protestáns Szentének* szerkesztését s míg egyfelül titkári minőségben vezette a társaság adminisztrációját: mint szerkesztő, lapját magas színvonalra emelte, maga lévén annak legelső és legszorgalmasabb munkatársa. Egyháztársadalmi téren vezető helyet töltve be: a Protestáns Árvagyület vezetői között küzdve, fáradság, áldásos munkásságát nem vonta meg a hivatalos egyháztól sem: előbb a dunameléki egyházkerület aljegyzője, majd az országos közalap előadója lett, mindenütt egy célt szolgálván: a szeretet, az evangélium nagy, szent érdekét.

Ebben az izzó s ép oly áldásos munkában találta meg őt a néhai erdélyi püspökök: *Szász* Domokosnak meghívása, a melynek alapján Kenessey Béla a kolozsvári új theol. fakultás igazgatója lön. Ezzel a fordulattal az ő életében is új korszak következett be. A tudomány ősnemesi család sarja erdélyi pappá és tanárrá lett. Kenesseynek finom lelke és magas intelligenciája mihamar megértette Erdély sajtóságos helyzetét, nagy történelmi tradícióját és betelt a multnak teremtő szellemével. Vezetése alatt virágzott és gyümölcsözőtt a theol. fakultás; prédikációi nyomán új, gazdag élet fakadt, harmóniára törekvő, nemes keresztény egyénisége közelében béke és egyetemes honolt. Mihamar igazgatótanácsosi méltóságot nyert és 1899-ben az egyházkerület főjegyzőjének választotta s ezáltal praesumptiv püspökjelöltjének tekintette. Kenessey új hazájában még fokozottabb buzgósággal dolgozott. Tanévmegnyitó beszédeinek mindenike a protestáns keresztény világnézetnek. A hit és tudomány békességének nemes terméke, mindannyia egy-egy — cselekedet. Tanári munkásságáról beszélnek: «Pathmosi hangok», «Női jellemképek», «Bibliai kalauz» című művei; az ótestamentum revíziójában a «Királyok és Birák» könyvének fordításában; egyházigazgatási tevékenységét jelentik azok a vaskos kötetek, a melyeket mint az egyes zsinati bizottságok előadója bocsátott közre, közalapi, adózási, lelkesnyugdíj-intézeti stb. ügyekben.

Püspöki székfoglalójában is megtaláljuk az egész embert. «Az én programom, szólt, igen rövid. Én ennek az egyházkerületnek egyszerű, igénytelen misszionáriusa akarok lenni, vagy ha úgy tetszik, mint Arany mondatja Lajos királyal: Hiszen én vagyok az ország számadója. Az én uramnak, a Jézus Krisztusnak ama parancsát kívánom teljesíteni, hogy «el-menvén prédikáljatok és ezt mondjátok: Elközelített a mennyek országa.»

Az igazságok teszik a papot és nem a papok az igazságokat. Kenessey Béla igazán pap, nem az ordináció, hanem a lélek erejénél fogva. A magyar kálvinizmus, sőt az egész magyar társadalom bizó várakozással köszönti az erdélyi református magyarok főpásztorát, szellemi vezérét. Minden munka, a mely érteket ad, nemzeti munka: legnagyobb nemzeti földadat pedig éppen a valláserkölcsei értékek megvalósítása. Kenessey Béla ennek az embere lesz.

Nagy Károly.

A RÓZA ÚTJA.

Hűvös, borzongó őszi nap volt,
Mogorva kedvű, fénytelen,
Könnyező felhők résztvevően,
Tisztes fekete ünneplőben
Jöttek és mentek az egen,
Lelkendező, bús rémülettel
Sírtak, jajongták a szelek,

A kerti fákról életuntan
Hulldogáltak a levelek.

S a míg őt minden így búsuíta,
Elindult Róza a nagy útra,
Melyre csupán csak az mehet,
A ki előbb e szép világban,
A halál pályaudvarában,
Sok küzdelelmen, szörnyű diágán:
Szenvedések és könnyek árán
Váltott magának már jegyet,
Aztán a keskeny sírajtón át,
Bárhogy élteik koporsóját,
Eltűnt sietve szem elől,
Hogy lent a csendes öltözőbe'
A durva földi mezét löltve,
Angyalok szárnyát vegye föl,
És a szeplőtlen, könnyű szárnyon
Korlátlanul el messze szálljon,
Feledve mindent, mögötte mi van,
S míg az Úr színe elő nem lép:
Ott bujdoskák a végtelenség
Fenséges, fénylő csarnokaiban.

Eltűnt ő másnak, eltűnt hirtelen
A semmibe, de nem tűnt el nekem,
S nem is fog végkép eltűnni soha!
Egész világ őt bár felejtí:
Előlem el nem fogja rejtni
Sem tér, sem idő távolá.
Világos nappal, sötét éjszakákon
Én látni fogom úgy, a hogy most látom
Mindig, a merre megy;
A messzeség megbéníthatja végre
Szemem, hogy őt már tovább ne kísérje,
De álmain' nem béníthatja meg!

Oh, látom én, jól látom én
A napszak minden idején,
Hogy Róza merre méri!
Ott a magasban, ott repül,
Halkan suhanna, egyedül,
Teste áttetsző pára csak.
Csak az mutatja, merre lebben,
Hogy ott az ether féhérebben
Káprázik, a hót elhalad,
Előtte, fön s a mélybe' lenn
Ködlök a roppant végtelen,
S melyek szanaszét elterülnek:
Lila mezőin a nagy úrnek
Csillagrózsák virítanak mindenütt,
Kisebkek itt, nagyobbak máshelyütt,
Mintha csak az ő öröme
Virágot szórának feléje,
Piros rózsákat az eget
Kertjéből angyali kezek.
És ő csak száll, száll gyorsan az örök
Mezőkön át a tűzrózsák között,
Nem is sejtve, hogy azok a rózsák ott
Nem rózsák, hanem bolygó porvilágok,
Hol a halandók ép úgy szeretnek,
Hol a halandók ép úgy temetnek,
Mint a hogy itt mi szeretnek,
Mint a hogy itt én temeték!
Ott is mindenütt zord, rideg
Harczban viródnak a szívek,
A bűn verekszik az erénnyel,
A kedv üjjong, a bú veszékel
S jajgatnak szörnyű, nagy tragédiák;
És a lármából, a mit ütnek,
A végtelenbe mindenünnet
Egy-egy töredék hang kivág,
S e sok kóbor hang ott a magasságba'
Összeolvadván lágy harmóniába:
Lesz belőlök szírák zenéje,
Mely — mint kertek a köpük méhe,
Míg pompájában áll a nyár —
Szelid ütemmel zöngve-bongva
Körülzálldossa és beszonjga
Az utat, a hol Róza jár.

És Róza csak megy, egyre megy tovább,
Elhagyván tenger világok sorát,
S villanva újabb világok között el:
Találkozik tömérdek üstökösse,

A mint e vándor, ő Ahasverek
Száguldozva keresnek nyughelyet.
A gondolat és legmerészebb álomok
Határain ő immár rég túl szálldos,
Mikor egyszer csak változik az úr:
A távlatok mind távolabbra nyílnak,
A fényzőn mind fényesebbre virrad,
S a mindenség mind szebb ünnepet föl!
Még csak most táru, most kezdődik el
A nagy csodáknak legnagyobb csodája,
Mert az a táj az Úr lakának tája,
Fehéren lengő fénymezőivel!
Apró világok ott már elmaradtak,
De sőt világa rengeteg sok napnak,
Alázatosan melyek szept nagy tehén, a mi
Pórázain az Úr akaratának.
Várva békén, míg böles parancsa szól,
Hogy ez, vagy az, gyors útra szállva,
Mécsest vigyen az égoltjára
Egy új világnak, mit keryelme
Ép most teremte valahol.

S ott a körülte égő naptekék
Világán Róza csak halad elébb,
Mindig elébb, míg utójára
Szírványívés kapuhoz ér
A rég sóvárgott mennyei szent honnak,
Hol az örök üdv forrasi buzognak,
S jutalma várja erényeier'.
Itt az Idő is, eddig úti társa,
Bácsút vesz tőle s elmarad,
Mivel az Úrnak üdvakába
Az Időnek belépni nem szabad.
De Rózának a mennykapu kitarúl
És ő eltűnik ott a kapun át,
Hogy bent, a zengő fénytengerben,
Vigan még gyorsabb szárnyra keljen,
S repüljön boldog himnuszok között
Az örök élet virányi fölött,
Míg meg nem látja Isten trónusát.

Oh, messze ment ő, szörnyű messze ment el,
De nekem azért csak mégsem veszett el,
S hiszem: ha egykor én is elmenenek,
Bármely pontján lesz a nagy végtelennak,
Az utat hozzá megtalálhatom,
Mert mindenütt, a merre szálla,
Mint hajó mögött vízbarázda,
Sötét ösvény maradt utána:
Az én végtelen élet elő,
Őt a mennybe is felkísérő
Sötét, fekete bánatom!

Jakab Ödön.

A KITÜNTETETT EMBER.*

Elbeszélés.

Irta Gyarmathy Zsigáné.

Künn ültünk az eperfa alatt és a feleségem folytatta:

— Úgy van úgy! Ha az ember befolyásos családdal ismerős, azt fel kell használni az előmenetelre. De te Bódi soha sem szedett elő a jobbik eszedet, azt, a melyik előmenetelre vezetne.

— Sejtettem, hogy mire céloz, mivelhogy már többször érintette, de úgy tettem, mintha nem tudnám és igyekeztem szája izén felelni.

— Hát, édes Juczikám, én beérem azzal a kitüntetéssel, hogy a főszolgabíró a hányászor felkelt az asztalunktól, mindig ezt mondta:

— Meg kell adni, hogy az egész járásban egy jegyzőnél sem lehet olyan pompásan enni, mint itt...

— Ezzel engem tüntetnek ki és nem téged! Én pedig azt szeretném, hogy te is kitűnnél valamiben a többi jegyzők felett; azt, hogy lennél köztük az első...

— De édes Juczikám, az egyformák között hogy legyen valaki első?

— Hogy? Nézz csak oda!
— Oda néztem, miközben arra gondoltam, hogy így alkony felé olyan kellemes volt haldan itt ülni. Akkor Juczika kevesebbet beszélt

* Felolvasott a Petőfi-Társaság gyűlésén.

és csendesen hallgatta, mint vívtunk a szabad-ságharoz alatt Piskinél. De az utóbbi időben mindig ingerülten szól közbe: Ugyan hadd már el azt a Piskit! Régen volt, elmúlt... az aztán kénytelen vagyok másokat keresni, a kik szívesen hallgatják a piskii ütökzött részleteit. A legáltalabban nemzedékben is akadtam két úri fiúra, a kik mindig nagy érdeklődéssel hallgatják előadásomat. Jókedy két gyermek az: visszautúnek nagyapjukra, a híres Kolosszeghy viczispánra... Feleségem a könyökével érintett:

— Na, látod?
A kapu nyitva volt és az est bitorában feltűnt a hazatérő csorda fehér tömege. Elöl jött egy hatalmas szorú szép nagy tehén, a mi Virágunk, mire Juczika azt mondta, hogy ugyebár, a többi tehén is csak tehén; de azért mégis csak van közöttük különbség és ha a tehének beszélni tudnának, valamennyi azt mondaná, hogy a Virág közöttük az első. A Virágot mindig maguk előtt bocsátják és látszik, hogy nagyon megbecsülik...

— Most már azt kérдем, Bódi, hogy miért ne lehetnél te ilyen tehén a jegyzők között?

Az igaz — gondoltam — és kezdem kedvet érezni az elsősegre. Juczika pedig folytatta, mert ő mindig folytatja:

— Nekünk nagy pártfogónk van a Kolosszeghy családban, ez is én szerettem...

— Na, na édes Juczikám, ebben az egyben tévedsz, mert ha a piskii csatában nem együtt harcoltam volna a Kolosszeghy bátyjával, bizony soha sem juthattam volna be ehhez a tekintélyes családdhoz; pedig az már tagadhatatlan, hogy jó egy ilyen ismeretség.

— Jó, ha az embernek esze van hozzá!
Juczi hosszas magyarázatokba mélyedt s a Virág tehénünk többször felhözött példája végre meggyőzött. Előbb ugyan szabadkozott; resteltem kérésrel állítani be Kolosszeghyékhez... de hát mégis csak megvettem és a végén ki is fog az sülni, mily jó dolog az, ha tekintélyes ismeretsége van az embernek.

Kolosszeghyék a mezővárosban, Ácsfokon laknak. Igazi úri család, a mely soha sem érezte velem felsőbbiségét. Meghagyta, hogy ha Ácsfokon járok, el ne kerüljem, mindig látogassak el hozzájuk. Mivel baromvásár nálam nélkül nem eshet minden baromvásár alkalmával be is tekintettem az úri családhoz és Kolosszeghy azt mondta, hogy ezentel a fiaim beszélnek a piskii csatáról, hadd tudjanak azok is valamit róla. Hej! be szívesen teljesítettem ezt a kívánságot és a két serdülő fiú vidám tekintettel, nagy érdeklődéssel hallgattott mindig.

A feleségem utatitása folytán a fiúk útján kértem ki az apjuk pártfogását és így ért az a nem mindennapi kitüntetés, hogy kineveztek összeíró bizottsági tagnak. A bizottság elnöke báró Telky volt, a kinek a Kolosszeghyek ajánlottak pártfogásába. És igazán pártomat is fogta. Először is azzal tüntetett ki, hogy saját kocsján maga mellé ültetett; a többi bizottsági tagok parasztszékére kerültek. A mi kocsin bakján zsinóros dolmányu kocsis és legény ült és a tüzes négy szürke úgy röpi-tette a magas kocsit, hogy szédültem bele, a szemem pedig káprázott. A káprázatos fényes ezikázásban láttam hajlongó, köszönő alakokat és ekkor azt gondoltam: igazan van Juczikának, mert mégis csak jól esik a kitüntetés, lám már is egészen másképp köszönnek az embernek! Aztán kiérve a faluból, rohantunk tovább a sima országúton. Az igazat megvallva, igen is rohanok! — gondoltam némi emlékezéssel a köszvényemre. De a fiatal báró nagyon kegyes volt, sok mindenről kérdezősködött, s ez egy kissé feledtette velem a kényes helyzetet: azaz a túlságosan magas kocsit és a lovak örült nyugtalanságát.

Első napi hivatalos működésünk után az én házamhoz tértünk pihenni. Azt már felesleges is mondanom, hogy a feleségem pompás vacsorával várt. Meghívta a falu «intelligentiájá»-t is és mikor a pap réam, mint kitüntetett férfit, emelte poharát, a Juczika szemre feleslított és úgy tekintett a nem kitüntetett jegyzőkre. A méltóságos báró nagyon dicsérete a remek vacsorát, én pedig annyit bekebeleztem a sok jóból, hogy egyszerre irtóztató gyomorgöröcsöm támadt és a szobámba mentem; jött Juczika is úgy törülközőbe gon-

gyólt meleg fedővel, s míg a fedőt a gyomromra helyezte, így szólt:

— No, ugy-e, Bódikám, hogy mégis csak jó, ha az embernek befolyásos ismeretsége van?

— Jaj!... jaj!... Nagyon jó... hozz egy forróbbat, Juczikám... mindjárt meghalok!

— Ugyan, ugyan, Bódikám, miféle beszéd ez? Már hogy halnál meg éppen most: a komisszió kezdetén? Lásd ez a mai este gyönyörű volt; a falu intelligenciája...

— Forróbb fedőt Juczika!
Így tartott ez reggelig, de nagy szerencsére akkora még is elmúlt, mikor elnök ömeltósága bekiáltott.

— No, öreg úr, készen van? Indulunk!
És indultunk. Jegyzők, birák tiszteletteljesen álltak kocsink mellett és akkor én is kellemesen éreztem, hogy mégis csak szép dolog az, ha a saját falunkban mint «komisszió» jelenhetünk meg.

Ezt a nagyon kellemes érzést zavarta egy kissé, hogy ismét felette gyorsan rohantunk; de hogy miért is kellett ilyen eszeveszett gyorsasággal hajtani azokon a veszett hegyi úton, azt igazán nem értem és még most sem értem. Minden zökkenésre mintha a fogamat húzták volna... és igazán nem szertették a köszvényes tagjaim ezt a kocsikázást.

Én is jártam ezeket a hegyi utakat: de úgy, hogy előbb a szekeremből kivétem az ülést, helyébe szénát tettem, arra öt-hat puha pokrócot s így jól belesüppedtem az ülésebe és mégis reákiáltottam a kocsisra: Csendesebben, te mokány! Hiszen nem kísérik menyasszonyt! És ha megtörtént, hogy a vizmosta utakon néha felfordult a szekér, azt meg sem éreztem a sok széna között. De az már egészen más volt, mikor az az ördögi kis kocsi feldől; azt már igazán megéreztem! És akkor a báró elnök úr ömeltósága így szólt:

— No, no édes jegyző úr, tán nincs valami baja, hogy meg sem mozdul?

Nem vagyok én gummilabda, hogy rögtön felpattanjak, — gondoltam, — aztán nagy nehezen talpra álltam:

— De már az ördög látott ilyen hajtást! És ezt már nem csak gondoltam, hanem felháborodással is mondtam. Tudom, hogy új tisztségemhez nem volt illő beszéd, de hát az ember néha megfedelkezik magáról. Az elnököm nem vette rossz néven: mosolyogva veregette vállamat:

— No, no öregem! A ki úgy állta a piskii csatát, az oda sem néz egy ilyen kis esetnek!

Egészen megjuhászodva feleltem:
— Igaza van méltóságodnak, ez csak csekélység ahhoz képest; a ki ott nem volt, fogalma sincs a sanjarságról! Jó, hogy méltóztatott eszembe hozni...

És még az nap egy párszor megemlékeztem Piskiről, este pedig maga az elnököm emlékeztetett reá.

Az irtóztató kocsikázás után egy havasi birónál szálltunk ki estére és ekkor az elnököm így szólt.

— Jegyző úr! Tekintettel Piskire, no hogy a poloskára, azt tanácslom, hogy tartson velem, háljunk a szabadságnak... hiszen őnt megédzette negyvenyolcz.

— Szó sincs róla, méltóságos elnök úr; de azért mentes isten, hogy künn háljak. A köszvényem megölne, ha egy éjszakát szabadban töltenék! És nem is tölöttem künn az egész éjet, csak a felét; poloskák embert még úgy össze nem esíptek, mint engem a biró poloskái.

— Így megy az komissziók alkalmával: hiába! a dicsőséget ingyen nem adják, — mondta a méltóságos elnök úr, aztán azzal kecsgettettem, hogy este éppen a Kolosszeghyék kapuja előtt hajtat el és ott le fog tenni, hogy pihenjem ki a havasi új faramalaimat. Hát az bizony jó lesz, mert világ-életemben nem vágytam úgy egy kis pihenésre, mint most.

Kocsira ültünk és a négy szürke ismét rohani kezdett és a esontajaim... oh az borzasztó volt! De bár-mily eszeveszett rohanásban voltunk is, éjjelre járhatott az idő, mikor Ácsfokra értünk. Egyikünknek sem jutott eszébe az órára nézni s így nem is sejtettük, mily előre haladtunk az éjszakában. Ezt csak akkor vettem észre, mikor az utálatos magas kocsi-

ból leszálltam. Az elnököm jóéjt kívánt és azzal biztatott, hogy holnap éjjel nála fogok hálalni. A veszett kocsi már messzire robogott, mikor én még mind kétrét görnyedve azon tanakodtam, mint lehetne kiegyenesedni? Talán így állanék most is, mert szörnyen fájt a derekam, ha a szomszédok kutyai félre nem értenek. Azt hitték az ostobák, hogy tolvaj szándékkal leszködöm és rám rohantak.

Nem vettem tréfára a dolgot és neki iramodtam az utcaajtónak, de az be volt zárva. Teremtő szent isten, mitévő legyek? Az egyik bestia már bele is kapott a nadrágom szárába, a többi pedig a köpenyem aljába és ekkor így szóltam magamban: Boldizsár, emlékezz Piskiről, hős vltál és ne engedd, hogy most rongy kutya martaléka légy! Hiszen csak meg tudsz még egy kaput mászni? Nosza neki rugaszkodtam; nehezen ment biz az, de annál gyorsabban volt a lejutás, talán gyorsabb is, mint óhajtottam volna! De azért csak feltá-molyogtam valahogy és nagy nehezen elvándoroltam a Kolosszeghy úriak szobájáig. Tudtam, hogy az ajtó soha sem zárják be; már többször is aludtam ott baromvásári alkalmakkor.

Nem szeretek senkit sem zavarni éjjeli nyugalmában, s így elhatároztam, hogy habár jól is esne a puha ágy, ma éjjelre beérem a ruganyos kanapéval: minden zaj nélkül arra fogok ledőlni.

Benyitottam és az ajtót nyitva hagytam, hogy a tele hold bevilágítson a szobába. Meg is cselekedte emberségesen; de a mit mutatott, az épenséggel nem volt kedvemre való, mert nemcsak a két ágyban, hanem a ruganyos kanapén, de még egy tábori ágyon is aludt valaki. Gyufát gyújtottam, hogy még inkább meggyőződjem az igazságról. Az igazság pedig az volt, hogy az úriak kihozták vakációra két tanuló társukat... Én jó Istenem! mi lesz velem ma éjjel! Szétnéztem.

A szellős tornácra volt egy keskeny vaskanapé, — de ugyan miféle termet szabály az ilyen keskenységeket? — ráültem. Keservesen felsőhajtottam és arra gondoltam, hogy ha azok az átkozott kutya le nem tépik rólam a köpenyemet, azt most a fejem alá tehetném! Gondoltam még sok más egyébre és még arra is, hogy ha most Juczika látna... Másnap reggel a szives Kolosszeghy nagyságos úr nem győzött eléggé sajnálkozni az esetenem és a fiai ezt kérdezték:

— Jegyző bácsi! Roszabb volt ez, mint akkor Piskinél?

Nem felelhettem, mert éppen akkor jutott eszembe, hogy még meg sem köszöntem a nagyságos úrnak azt a kegyes pártfogást, melylyel ehhez a kitüntetéshez juttattok. Tölem kitelhető szép szavakkal adtam kifejezést hálás érzelmeimnek. De azt nem tartottam szükségesnek felemlíteni, hogy fáj minden tagom és úgy össze vagyok törve, mint a pozdorja. Csak mikor az élénk úriakkal magamra maradtam, jajgattam egy keveset, mire a fiúk vidám részvétellel mondták:

— Ugyan jegyző bácsi, ne nyögdecseljen, mint egy vadgalamb, mert a végén mégis csak kitüntették úgy, a mint óhajította!

A jó kedvű gyermekek egészen felvidítottak, már nevettem is; de egyszerre csak belém-döbönt, még a hátam is felborsózott: — jaj Istenem!

— Mi az, jegyző bácsi, mi lelte? kérdezték az úriak.

Persze ők még nem hallottak semmit; de én hallottam, hogy a báró elnököm átkozott kis kocsija dörömböl a távolban s tüstént meg fog érkezni. Meg is érkezett abban a pillanatban. Elnök ömeltósága leszködött a magasból, üdvözölte a családöt, aztán jó kedvvel üttöt a vállamra:

— No, öreg úr, induljunk! Ma be akarom végezni ezt a kellemes komissziót, azért gyorsabb tempóra fogjuk a dolgot. Látja, a szürkek helyett ma a sárgákat fogattam be, ezek aztán valódi sárkányok: repülnek, mint a szelvész!...

De hogy is repültek az átkozott fajták! No már igazán inkább lennék a piskii csatában, mint ezen az ördögi magas művön! Ezt meg is mondtam a méltóságos elnök úrnak, mert hát a félelem szokimondóvá teszi az embert! A báró elnök úr nevetett, aztán jökedvően —

GANIMEDÉSZ, A MINT ZEÜSZ SASÁT ITATJA. Márvány-szobor.

mert ezek az urak mind olyan jókedvűek — biztatott, hogy csak legyek nyugodt, mert estére minden jóra fordul; az ő kastélyához érünk, majd lesz jó vacsora, jó ágy; aztán kipihenve érhetek haza, babáiraimon nyugatom, míg újból kitüntetnek valami komisszióval.

Tehát újból rohantunk eszeveszett gyorsasággal és délfelé már egy havasi faluba értünk. Az oláh paphoz szálltunk: kaptunk ebédre erős illatú sós-káposztát füstölt oldalal, kemény rántottát, avasos turót és sok hagymát. Egy falatot sem ettem: még csak az kellene az én jó étkekhez szokott gyomromnak, hogy ilyenekkel tömjem meg!

Este úgy nyolcz óratájé érkezünk a méltóságos urékhoz. A kastély tele volt vendéggel, a vacsora is — azt hiszem — pompás volt... Különben így történt az egész:

Nagyúri társaság ülte végig az ezüsttől csillogó felvirágzott asztalt; ott ültem én is és Juczikára gondoltam: no ha most látnál, meg lennél velem elégedve! Én magam nem voltam

valami kellemes érzések között, mert nagyon törődött és nagyon éhes voltam. A mint leültünk, fehér keztyűs, aranyaszomántos inasok óriási ezüst tálakon gyönyörű halakat hoztak. No így már jól vagyunk! A hal kedves eledelem és feleségizott étvágygal kivettem egy pompás szeletet, később veszek még egyet — gondoltam — és kaptam a kést, hogy felvágjam. A báró elnök úrnak hét éves fiacskája ült mellettem és egyszerre csak megragadta a karomat és rémült tekintettel kapott a kés után:

— Mit akar? Hát nem tudja, hogy a halhoz nem szabad késsel nyulni? Ha meglátja a mama, mindjárt kiküldi. Nézzen csak a mamára, a mama mindent lát és mikor felkelünk az asztaltól, mindent tud és megmondja, ki volt a paraszt.

Ur isten, hát hogy lehessen valamit felválni kés nélkül! Gondoltam és titkosan figyelni kezdtem a nagy urakat. No, hát jól van megkísértem, úgy tenni mint ők: villával és kenyérral piszmogni a hal körül. Újból vettem

a kést, hogy kenyeret vágjak. Nosza kis szomszédom újból megragadta a karomat és kikapta kezemből a kenyeret.

— Nem illik vágni a kenyeret, azt törni kell! Jaj, ha meglátta a mama!

Szörnyű zavarba jöttem, már nem mertem sem a késhez, sem a kenyérhez nyulni és nagyon kívántam a fehérhúsú, pompás halat. De hogy tudjak hozzá jutni? Töprengtem, de csak kevés ideig, mert a legény kikapta a tányéromat és tisztát tett helyébe.

Hozták a pecsényét. Éreztem, hogy a kis fiú szemmel tart és elhatároztam, hogy majmolni fogom a szemben ülőket: aztán épen úgy tettem, mint azok; de hogy úgy is ettem volna, azt kétem. A kis fiú meg lehetett velem elégedve, mert nem szólított meg többször, persze azt nem is sejtette a kis kópé, hogy a bal kézre fogott utálatos görbe villával soha sem találtam el a számát, a jó falatok útközben mind lepotyogtak a mellényem és ingem közé. Fél szemmel sandítottam a szép bárónéra: nem vett-e észre valamit? Oh csak az inasok el ne árulnának! Mert az a pecsénye, a mi nem volt az ingem és mellényem között, az mind a földre hullt, mert hogy más hová nem jutott, azt világosan éreztem!

A báró elnök úr szívesen kínált a híres boraiból, egyszer még azt is mondta: igyék *taglárs* úr! Erre ugyan hogyné ittam volna, pedig éhomra igazán soha sem szoktam bort inni.

Másnap kifáradva, irtóztatón összetörve érkeztem haza: a feleségem rendkívül szívesen fogadott, még meg is *czirógatott* és kétszer is mondta:

— No lásd édes öregem, be szép az, ha így kitüntetik az embert!

THORWALDSEN.

Az antik idők szobrászatának aranykorától mindmáig, a művészetek egyetlen időszakában sem ünneplték a szobrászat mestereit oly lelkesedéssel, mint a XVIII. és XIX. század klasszicizmusának uttörőit.

Legünnepltebb volt pedig a dán Thorwaldsen, a kit művészi pályájának legkisebb fordulójánál is valóságos fejedelmi ünnepléssel dicsőítettek. Élete delén már maga is megcsömörlött a sok babértól s nem egyszer mondotta: «Nem merek idegenbe menni, mert pompával búcsuztatnak, de még kevésbé merek hazamenni, mert még impozánsabb pompával fogadnak, ünneplenek.»

Thorwaldsen nevét, művészi pályafutását,

de különösen származását gazdag és színes mondanakör övezi. Családfájának története belevész az izlandi mondanakörök utvesztőjébe. Ősei állítólag már a XII. században szerepelnek, de komoly, megbízható történelmi alapja ennek az adatnak nincsen. Annyi azonban bizonyos, hogy a Thorwaldsen-család Izlandból plántálódott át Dániába. A kiváló dán szobrász édesatyja szegénysorsú izlandi papnak volt a fia, a ki Kopenhágában szorgalmával s tehetségével hamarosan önállósághoz jutott. Úgyesen rajzolt s faragott s rövid idő alatt annyira otthonos lett a dekoratív művészetben, hogy egy nagyobb hajógyárban állandó alkalmazáshoz jutott, hol hajódiszitéseket tervezett és fantasztikus hajóorokat faragott. Felesége izlandi parasztleány volt, a kitől 1770-ben a dánok hírneves szobrása: *Thorwaldsen* Albert született.

Születési helyére vonatkozólag többféle verzió van forgalomban. Egyesek azt állítják, hogy Izlandban, mások pedig azt mondják, hogy hajón született, a mikor édesanyja Izland fővárosából: *Rejkjavik*-ből Kopenhágába utazott. A dánok természetesen ma már határozottan Kopenhágát mondják a nagy művész szülő helyének, s azt a házat, a melyben felnevelkedett, emléktáblával jelölték meg. Napsugaras rétekből, visszhangos erdőkből keveset látott gyermekkorában a dánok nagy művésze, mert a mindennapi kenyerét elég nehezen kereső apa már jó korán műhelyében foglalkoztatta. A tehetséges ifju gyorsan sajátította el apja mesterségét, elannyira, hogy néhány év leforgása alatt messze fölfülmulta atyját úgy a rajzolásban, mint a faragásban. Ily előzmények után kerül az ifju Thorwaldsen a kopenhágai királyi szobrászati akadémiába. Vele született művészi hajlandósága s az apja műhelyében kifejtett munka a praktikus alkotás mezejére terelik művészi törekvéseit. Képzeltvilágában mindenkor a teljesen kerekded egész, a felmerült ideáknak művészenleg kialakított egységes képei állottak készenlétben, várva a megvalósulás pillanatára.

Gyors egymásutánban nyerte el az akadémia kis és nagy ezüstérmét s az apa már azt hitte, hogy fiának művészi nevelése ezzel teljesen befejezett nyert. Hogy Thorwaldsen pályája nem az apa műhelyében ért véget, ebben legnagyobb érdeme volt *Abilgard* festő-

A GENIO LUMEN. Márvány-dombormű.

művészeknek, az akadémia professzorának. Ennek rábeszélésére és buzdítására a rohamosan fejlődő ifju művész továbbra is látogatta az akadémiát s 1793-ban elnyerte a legnagyobb kitüntetését: az aranyérmét s ezzel a Rómába szóló ösztöndíjat. Ebben az időben már lobogó szenvedélyvel rajongott a művészetért. 1797 márczius 8-án már Rómában volt. Ez az év, az ő ujjászületésének a dátuma, a minthogy későbbben ő maga is mondotta: «Ebben az évben születtem — eddig nem léteztem, — s a mióta *Carsteus* művész barátságába fogadott: a hályog eltűnt szemeimről!» A klasszikus művészet mellett legnagyobb irányítója a mestere: *Carsteus* volt, a németek képirásának egyik regnerátora. *Carsteus* rokonsága és családja iránt Thorwaldsen mindhalálig állandó tisztelettel és érdeklődéssel viselkedett. Thorwaldsen első alkotásai merevek, hide-

gek. Az arcokban nem tudja visszatükrözteni sem az örömet, sem a bánatot. Alakjaiban kevés az élet, kevés az igazság és természetesség. De e fogatkozása mellett is már erőteljes kifejezésre jut a mesteri biztonsággal hajlított vonalak bája, a szeliden gömbölyített idomok kecsessége s egyáltalán az ideális szépségre való törekvése. Művei, habár kezdetben nélkülöztek a lélek nagyobb szenvedélyeinek kifejezését, mégis nagy tetszést arattak a közönség körében — s e siker révén a modern klasszicizmus uttörője gyorsan szabadult meg a feje fölé tornyosuló anyagi gondok felhőitől.

Első nagybírszabású alkotása: *Jázon az aranygyapjával*. Ez biztosította számára a Rómában való tartózkodást s ez iktatta be nevét a nagyobb művészek lajstromába. Mikor *Sir Thomas Hope* angol bankár márványkivi-

A HAJNAL ALLEGORIÁJA. Márvány-dombormű.

AZ ÉJ ALLEGORIÁJA. Márvány-dombormű.

THORWALDSEN MŰVEIBŐL.

MERCUR BEMUTATJA A GYERMEK BACCHUST ENO NIMFÁNAK. Márvány-dombormű.

KRISZTUS. Márvány-szobor.

THORWALDSEN MŰVEIBŐL.

telben megrendelte Jázont, — Thorwaldsen neve csakhamar ismeretessé lett Róma minden mecenásza előtt, kiknek körében, — különösen a dús gazdag Zoega műkedvelő előtt, — rövid idő alatt ünneppel egyéniséggé emelkedett. *Brun Friederik* asszony még külön művészünnepet is rendezett Thorwaldsen tiszteletére, melyen a művészet metropolisának előkelőségein kívül, még fejedelmi vendégek is fokozták a lakoma fényét. Minden dicsőítés mellett a művészetében rohamosan fejlődő művész továbbra is szerény maradt, nem szédült el az ünneplés ragyogó jelenségeitől, szorgalmasan dolgozott s minden következő művében egy nagy lépéssel közelebb és közelebb jutott a klasszikus szobrászat törvényeihez. 1805-től kezdve már csaknem minden alkotásából kifejezően sugárik a hellén művészet erőteljes egyszerűsége, a vonalvezetés tökéletessége és bája. Fejlődésének ebből az időszakából valók: Brzeisz elrablása, Apolló, Bacchusz, Napoleon megrendelésére készült impozáns frize: Nagy Sándor bevonulása Babilonba, Zeusz sasát itató Ganimeszesz, az «Éj» és a «Hajnal» allegoriája s még sok más nagyszerű alkotása.

Thorwaldsen lelkeben ezentúl uralkodó érzés lett mindaz, a mi a klasszicizmussal összefüggésbe hozható. Egységet, harmóniát öntött alkotásaiba s arra az ideális magaslatra próbált emelkedni, a honnan az antik idők remekművei már évszázadok óta felséges inspirációt adnak a véső minden mesterének. Talán egyénibb lett volna a művésze, ha fejlődésébe bele nem szólnak azok a körülmények, melyekből Itália történelmének egy érdekes fejezetét képezték. 1809-ben meghalt legnagyobb mecenásza: Zoega, — a francziák megszállották Rómát, IX. Pius pápa fogságba került, a közállapotok napról-napra zavarosabbak lettek, Thorwaldsen búcsút mondott az örök városnak, visszatért hazájába s bár magával hozta a görög művészet sok értékes tanulságát, mégse lett egészen az a, a mivé annak tűzhelyénél kifejlődhetett volna.

Kopenhágába való visszaérkezésekor a görög triumfusokra emlékeztető ünneppel fogadták. Boldog volt, a ki kezet sorozhatott az ünneplést művészzel vagy egy röpke szót is válthatott vele. Faggatták, ostromolták s annyi mindent kívántak tőle barátai, tisztelői s a művészt mecenásai, — írja egyik biográfusa, — hogy tómerdek idejét ezer és ezer apró kívánságnak a teljesítésére kellett fecselelnie. De, mielőtt elment az ünneplés zaja, komoly munkára fordította minden percét. Művészi pályafutásának értékes második időszaka Kopenhágában kezdődik és végződik. Halála napjáig, 1842-ig, állandóan a dán fővárosban tartózkodott, most róta le nemzete iránti háláját s külföldi útra csak akkor indult, ha megrendelést kapott. Örök búcsút mond Rómának, melyhez munkásságának legnagyobb része fűződik s az 1819-től haláláig terjedő időszakot, csaknem teljes mértékben, a faji sovínizmusnak hozza áldozatul. Egidőre elhagyja az ó-kori szobrászat légkörét, vallásos ideák megvalósítására fordítja képességét s a kopenhágai Mária-templom rövid idő alatt benépesül Thorwaldsen vallásos tárgyú művészetének remekeivel. A sok közül legtekintélyesebb a *Krisztus-szobor*, mindmáig ezt tartják Thorwaldsen legnagyobb mesterművének.

Alkotásainak száma meghaladja az ötszázat s mindannyin rajta van a hellén szobrászat nyugalmának, fonségese egyszerűségének s főleg befejezett formai szépségének bélyege. Thorwaldsen klasszikus irányú művészetének stílusát emléket állították a dánok. Görög-római stílusban épült, egyiptomi és etruszk dekorációkkal ékesített impozáns múzeumot emeltek emlékére, melynek termeiben chronologikus sorrendben van egybegyűjtve (részint eredetiben, részint másolatban) a kiváló szobrászművész minden alkotása. Műveiben és a személyére vonatkozó reliquiákban megelevenedik előttünk egész pályafutása, nagyszabású művészetének fejlődése s minden legcsekélyebb mozzanata. A múzeum udvarán, a havá eltemették, csupán egy egyszerű kőlap borul a sírjára, de ha megnyílnak az emlékház szemben fekvő szárnyas ajtói, a sötét háttérből tűnődő fehér mezben ott áll egy Krisztus-szobor, fenséges alakja lassankint felénk közelít,

majd egybeolvad a szerény sírkőlappal, — ez a Thorwaldsen tulajdon Krisztus-szobra, ez áldja meg a sírját, ez szimbolizálja egyúttal művészetének fényét, értékét és hatását.

Csudáky Bertalan.

SZEGÉNYség ORSZÁGÁBÓL.

Budapesten egyszer — vagy húsz évvel ezelőtt — azt a felfedezést tették, hogy a gyárak nagy levezető csatornáiban, melyeken a kazánházakban és műhelyekben elhasznált meleg víz a Dunába ömlik, télvíz idején százával tanyázik a szegény nép, melyeknek otthona nincsen s mely a fűtött szoba édes melegét nem ismeri. A foglalkozásból kiespeppent férfiak és asszonyok, szülői gondviselés nélkül az utcán kódogó gyermekek ott húzták meg magukat a mérges, de jólesően meleg párkában dús boltívek alatt, prédái a fertőző betegségeknek, s kétségbeesetten jajdultak fel, midőn a rendőrség felfedezte bűvölyöket s a mindig érzelmes emberszeretet «megmentette» őket.

Máskor a vén Gellérthegy odúból zavart ki egy sereg «kétes existenciát» a rendőri szigor s volt mit olvasni az újságokban a főváros barlanglakóiról, kik minden bizonynyal veszedelmére váltak az annyira kívánatos, de sajnós, gyöngye lábón álló közbátorságnak.

Évek múltával, midőn Budapest szédítő fejlődésének megfelelően új fényes hidakkal — a technika valóságos csodáival — kapcsolótt egymáshoz a nagy város palotásorokkal ékes partjait, néhány igen ügyes detektiv azzal a jelentéssel lepte meg főlebbvalóit, hogy az egyik hid lánczartó vasoszlopainak üregében emberek tanyáznak éjnek idején s a belső szerkezet vasgerendáin aluszák tiltott álmaikat, egymás mellé zsúfolva, mint az ó-toronyban a denevérek. S egy este, midőn settenkedő léptekkel lopózkodnának nyaktörő utakon, a hid merevítőin, az ő biztosnak vélt tanyájuk felé: néhány rendőri őrözbe vette s elzavarta biztosnak hitt éjjeli szállásukról a vakmerőket. A közrend és a közbátorság pedig újabb diadalát ülte ez estén a mi szép és boldog nagyvárosunkban.

Budapesten rendőri szemmel nézik a szegénységet. A nyomort ezentúl legfőkébb ha a jótékony egyesületek ismerik, s enyhítik nemesen és jóakaró módon: ingyen kenyér és tej kiosztásával, tüzelőszert adományozásával. A ki ehhez is kér, kap annyit, hogy éhen nem pusztulhat; a ki fázik és van tanyája, kap tüzelni valót. De a kinek nincs hol tüzet raknia? Hol van az a száz menedékhely, mely képes volna befogadni azokat a szerencsétleneket, kikre Budapesten nem főznek, nem mosnak és a kiknek nem fűtenek?

A menedékhelyek! És ha akadna egy jótékony tündér, mely máról holnapra felépitene mind a százat: vajjon adva volna-e az árkanum, mely eltüntetné a föld színéről a nyomort? Nincs ismeretlenebb ország kerek e világon Szegénység országánál. Ez ország határai bizonytalanabbak és hihetetlenül több fáradságot követelnek a fölfedezőktől, mint a délsarki tenger híres jégfalán túl elterülő ki nem kutatott sivatagai a «Terra Australis»-nak.

Nem utolsó dicsősége az emberiségnek, hogy akadtak felfedezői mindig e titokteljes országnak is, mely nem ígér pályabérül arany és gyémánt-mezőket a merész kutatóknak. Az újkori nagy hódítások nemzete, az angol jár elől e téren a legmegragadóbb példává. Dickenstől fogva Albion gyermekei tették a leghihetlenebb felfedezéseket a nyomor birodalmában. A londoni East-end szegénysége és fertőző, hogy a nagy író regényeiből és vázlatából élénk társul, nem megragadóbb, nem megrázóbb újszerűség-e, mint a melyet az Ázsia és Afrika vadul fanatikus országainak első leírásaiban talált az emberiség. A fáradhatatlan kutatóknak, mely Szegénység országát választja felfedezéseinek helyéül, tradíciói vannak az angol földön és különösen Londonban; s ha látjuk a jótékonyaság apostolait, kik átkelve a csatornán, fanatikus és nekünk idegenszerű bével hirdetik, országról országra kelve, az emberszeretet ígét, ne hallgassunk azokra, kik exaltáltságot és humort látnak e buzgalomban, hanem gondoljuk meg, hogy abban az országban, a honnan ezek jöttek, a kutatók kezeivel közelről nézik és vizs-

gálják az emberek a szegénység társadalmát és szervezetét, ott lelke van az emberszeretnek, mely a szárazföldön válik csupán hideg the-óriává.

Londonban mostanság egy új felfedezője akadt Szegénység országának. Könyvében, melyet hamarosan lefordítottak idegen nyelvekre is, ő maga nevezi el így a nyomor tanyáit. *Felfedező utak Szegénység országában*, ez az alcíme munkájának, a czime pedig ez: *A lelkek vásárjáról*. A szerzője egy fiatal és szép angol nő: Oliva Malvery, s a mit megírt, saját szemével látta, saját viszontagságai közben élte át.

Mondják, hogy indiai fejedelmi vérből származik ez a fiatal hölgy. Gazdag, talentumos. Hogy a szegénységgel együtt tudjon érezni az ember, annak két feltétele van. Vagy átélte maga is a nyomor minden szenvedését és megalázását és utóbb jobb sorsba jutott, vagy Istentől megáldott szíve van a szegénység megértésére. Oliva Malvery a jólét bőségében nőtt fel, — de Indiában született és nevelkedett, hol egy-egy évben millió számára dönti sírba az embereket, a tehetetlen szegényeket az inség és a kolera. Húsz éves volt, midőn Lahoreból Londonba jött és hajolva a tehetség ösztönzésére, ének-művésznővé képezte ki magát. Néhányszor megjelent London előkelő társasága előtt. De megízlelte a nagyok ünneplését, a szegények közé vágyakozott s művészetével leszállt az East-end szegényei és nyomorútljai közé. És csak akkor énekelte igazán és egész lélekkel az ő indiai dalait s adta elő teljes igaztességgel hazájának tündérregéit, midőn a nyomor tanyáinak szegény asszonyaiból és gyermekeiből telt ki a hallgatósága.

Aztán tovább ment egy lépéssel: leszállt egészen e nyomorútló nép közé. Eljárogatott London nagy zöldségpiacára, tanulmányozta, és ritka talentumával megértette a különböző nép-típusokat. Magára öltötte, a zsvásáron és egyesektől vásárolva össze, e nép viseletét, szegényes szállást bérelt magának a nyomor tanyáin — és megkezdte felfedező útját *Szegénység országában*. Mint utcazi énekesnő bejárta London utcait egy másik nő társaságában, ki öt éve óta már ezt a mesterséget. «Ősse kellett szednem minden bátorságomat és minden hidegveremet, — mondja könyvében — hogy kitarthassak mellette. Ez a nő részegre itta magát és nem adott ki nekem semmit a közös keresetünkből. Végre is szakítottam vele és egy másik utcazi énekesnő mellé szegődtem. Ez pinczelakásban lakott, tizenöt más család társaságában». Oliva szobát bérelt magának közelében, s ez a szoba a boldogság tanyája lett az énekesnő gyermekeinek. Néhányszor velük is kivonult az utcára, s hangverseny-körútján megkeresett naponta teljes három shillinget. Egy más alkalommal egy öreg asszonyhoz szegődött társul, kit éjnek idején az utcán talál felholtan, és vele együtt felvételi magát a hajléktalanok menedékhelyében. A fiatal leány megosztja a sorsát a hajléktalanokkal. Tűri, hogy megvisgálják, részt vesz a kényszerfürdőben, eszi velük együtt a zabkását, segít a mosókonyhában és a tisztogatásban. «A menedékhelyeken, melyekben később laktam, — így szól — a lehető legdurvább módon bántak a hajléktalanokkal. Az embert majdnem negyvennyolc óra hosszúságig, néha még tovább is megfosztják a szabadságtól, az étel izetlen és a munka, melyet megkövetelnek az embertől, nem áll arányban az élelemmel és a szállással, melyet cserében adnak érte.»

Oliva Malvery volt még gyári munkásnő; dolgozott az ásványvíz gyárban, mely egyike a munkás életét legjobban veszélyeztető műhelyeknek, a karton-nyomó gyárban, készített gyújtós-katulyákat, volt könyvelőnő egy mésszár-székben, aztán dolgozott Anglia egyik legnagyobb hűskenőgyárában, melynek belső életéről és szennyéről ép oly hajmeresztő dolgokat beszél, mint a gyümölcs-gyárak rejtelmeiről. Volt pinczernő, zöldséges kofa, halárúsó. Volt varrónő, divatárúsó, s megtanulta, hogyan élnek az emberek félshilling (hatvan fillér) napi keresetből. Elmondja, hogy mi is az a házi író, hol sinylőző kicsiny gyermekek és inséges asszonyok nyomorúságos odukban dolgoznak napestig az örökösen részeg férjnek és családapának. Ő maga is együtt dolgozik e sze-

gény néppel az oduibán. Aztán az Údv hadseregének egy tisztjével bejárja a bűnösök barlangjait, házalonó lesz, bejárja a zálogházakat és látja a nyomort színről-színre, mindenütt.

E lélektelejes nő könyvének hitelesebb, megrázóbb leírás még nem jelent meg Szegénység országáról. Nem is volt könyv egyhamar kapósabb, mint miss Malvery könyve «A lelkek vásárjáról.»

A batorlelkű angol nő nem azt a nevet viseli többé, a melyet könyve híressé tett. Nemsokára azután, hogy munkája megjelent, férjhez ment mr. Mattirdyhoz. Esküvője a nap elsőrangú eseménye volt Londonban. A Westminster székes-egyház együtt látta e napon az angol főváros előkelő társaságát a londoni East-end szegény néppel és munkásnővel, kik áldást rebegeve voltak tanúi leghívebb barátjuk boldogságának.

B. M.

KIÁRENDÁLT URAK.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Írta RÁKOSI VIKTOR.

Déltájban üzent a vizsgálóbíró Szentléleki. A vén ember meglehetősen felkorbácsolt lélekkel jelent meg a törvény emberei előtt. A suttogó, morajló, lapító néptömeg, a tegyveresen esendőrok s a halott közelletének tudata izgatott hatással voltak rá, pedig egy hosszú, türes és hideg élet elég keményre edzette. Koronként hives indulatok zúdultak végig rajta, melyek arra ösztönözték, hogy a bírónak mindent elmondjon. De a köröskörül terülő nagy erdőben megindult tavaszi szongás, az üde zöld rétek illata, a nap fénye, mely sugarakkal töltötte meg szemét, melege, a mely kellemeisen csiklandozta hátát, fölkelte benne az önzést, az élethez való ragaszkodást. Kábult fejével lépte át a vizsgálóbíró szobájának küszöbét. Nem tudta, mit fog mondani.

A kihallgatás nem kezdődött rögtön, mert a jegyzőné épen egy kis pálnak és pogácsát hozott be, a miből Szentlélekit is megkínálta. Erre aztán Pataky is levetette hivatalos ábrázatát, bemutatta magát és beszélgetni kezdett. Első kérdése ez volt:

— Uraságod utolsó sarja a Szentléleki család?

Az *uráságod* szóra úgy nézett Szentléleki Patakra, mintha az spanyolul beszélt volna hozzá. Először történt vele, hogy egy úri fiatalember így szólította, nem pedig *bátyámnak*. Vállalt vont és így felelt:

— Lehet, hogy én vagyok az utolsó.

— Hogy tetszik ezt érteni?

— Úgy, hogy van egy fiam — ha van.

Körülbelül tíz esztendeje nem hallottam róla semmit.

Itt Veisz doktor figyelmessé lett a beszélgetésre.

— Szabad kérnem, nem Sándornak hívják Szentléleki úrnak a fiát?

— De annak.

Veisz doktor egy kis noteszt vett elő a zsebéből és lapozgatni kezdett benne. Aztán valamit mormogott és a könyvecskét hirtelen zsebre vágta. Bizonytalanul nézett az öregre, mintha megbánta volna, hogy a társalgásba avatkozott.

— Miért kérdezte doktor úr? Talán tud a fiamról valamit? — kezdte újra Szentléleki.

— Tudok, — felelt habozva a doktor. — Találkozom vele Munkácson.

— Igen, igen, avatkozott bele Pataky, maga említette is nekem, doktorkám, ugy-e? Persze, persze! Ez az a Romvári Iván nevű színész. Gratulálok Szentléleki úr, mondhatom, hogy nagyon tehetséges fiatalember. Láttam egy francia drámában s igazán meg voltunk vele elégedve. A zsánere hősszerű. Azt hiszem,

ÓCSKA VISKÓK A BUDAI KIRÁLYI PALOTA SZOMSZÉDSÁGÁBAN, AZ ÁROK-UTÓZÁBAN.

hogy Budapesten élvezgett valami színésziskolát, mert a mit ő produkált, azt csak Pesten lehet elsajátítani. Egy olyan városban, a hol hatalmas társadalmi élet folyik. A hol gazdag, nagy urak laknak...

— Színész? — szolt, nem is szolt, hanem hördült Szentléleki, miközben bután hol a fecsegő bírora, hol a doktorra nézett.

— Ma már a valóságot kell játszani, — folytatta Pataky, — nem a holdat és a csillagokat leülvölteni az égről. A legegyszerűbb eszközökkel lehet a legnagyobb hatást elérni, s épen ebben a zsánereben produkált ez a fiatal Romvári nagyot. Meg fogja látni, Szentléleki úr, hogy felviszik a Nemzeti Színházhoz.

— Színész lett? — kezdte lassan Szentléleki, mintha csak most világosodnék lelkében Pataky beszédének az értelme, — kifisté magát, leborotválkozik, aztán bajuszt ragaszt? Parókat visel és ugrál a közönség előtt a színpadon? Jajgat, mikor nem fáj semmije? Kaczag, pedig talán sirni szeretne?

— Nem roszt, — nevetett Pataky, — Szentléleki úr így fogja fel a színészetet? Talán még nem is volt színházban életében? Talán még azt se tudja, hogy manapság egy közép-szerű színésznek van annyi fizetése, mint a legjobb főispánnak? A bírákról nem is beszélve!

Szentléleki a doktorhoz fordult.

— Hol van most a fiam?

— Bizonyosan még Munkácson.

— Tud róla valamit?

A doktor gondolkodott.

— Nem, nem tudok semmi különösöt. A családját nem látam.

— Hát családjá van?

— Mindenesetre, mert a gyerekét emlegette.

— A gyerekét?

Mikor ezt Szentléleki kimondta, nagyot vilant a szem és nagyot dobbant a szíve. Új élet és friss erő tért vissza ereibe. A gyerekéről és a gyerekének a gyerekéről van szó, tehát két Szentlélekiről, kikről ezelőtt egy fél órával még azt se tudta, hogy a világon vannak. Eszébe jutottak az elmúlt éjszaka kinjai, előtte állott hosszú évek óta folytatott remetélete. Most egyszerre más színben látott mindent. Türelmetlenül fordult Patakéhoz és megsürgette, hogy hallgassa ki azonnal, mert neki fontos dolga van és hamarosan el kell távoznia.

A kihallgatást is ért egy pár perc alatt. Mikor Szentléleki eltávozott, Pataky így szolt a Jektorhoz:

— Maga meg volt ijedve doktorkám, mikor a noteszébe belenézett. Mi történt? Mit írt be oda az öregnek a fiáról?

A doktor szó nélkül elővette a jegyzőkönyvet, kinyitotta és Pataky elé tartotta. Ez hangosan olvasta a következőket: *Romvári Iván, igazi nevén Szentléleki Sándor színész, bejegyzése: a tudóvész utolsó stádiuma.*

— Mi az ördög, — mormogá a bíró — ezen pedig már nem lehet segíteni.

— Bevittem a városi kórházba s azt hiszem, onnan nem kerül ki elevenen. Ha ugyan egyáltalán él még.

— Lehetetlen! Hisz alig négy hete, hogy játszani láttam s akkor senkire mondta volna róla, hogy tuberkulotikus.

— Ha két év előtt Davosba vagy Kairóba mehetett volna, megmenti az életét. Most a baja egy nyomorult meghülés folytán hirtelen kitört rajta s elviszi. Az olyan nyomorúságos színészelet mellett a test elveszti minden ellenálló erejét.

Szentléleki hazafelé ballag. Bálint Gergely halála többé nem foglalkoztatta, nem érdekelte, nem izgatta. Világosan állott előtte, hogy a legénynek meg kellett halnia, neki pedig élnie kell. Szükség van az ő megtört és haszontalan életére, mert nem szakadtak még el az összes szájak, melyek őt e földhöz fűzik. Hazugság volna azt mondani, hogy Szentléleki szerette a fiát, de valami állati ösztön megmozdult benne és vonzotta őt a kölykéhez, de még inkább egy ismeretlen, új pont felé, melyet a kölykének a kölyke képviselt. Egy új húr pendült meg benne s ő feszülten figyelt a muzsikájára. Ez a muzika harmóniát csinált az eddigi diszharmonióból. Az öreg nehezen botorkált háza felé, pedig se fáradt, se gyöngö nem volt, csak ez az új érzés nehezeditte rá és tette lelkét zavarttá, lábát pedig akadozóvá. Az a kis féreg, a kit sose látott, az töltötte be azt a hideg, komor barlangot, melyet szívének nevezett. Fiu-e vagy leány, szöke-e vagy fekete? Ezen tűnődött, miközben hörgő zöreijel futta ki magából a lélekzetet. Lassankint megérlelődött benne az az eszme, hogy itt valami költőesség vár rá, hogy ő valami földadat előtt áll. Mire a házához ért, tisztában volt vele. Ellátározta, hogy

A KERESZTMÜNSTERI APÁTSÁG EGYKORI HÁZA, MELYET KLÓTILD FŐHERCEGNŐ SZÁMÁRA FOGNAK ÁTALAKÍTANI.

útrakeres azokat, akik kivéle a Szentlélekét képviselik. Hogy miért keresi föl őket, azt már nem tudta megmondani. De ezen már nem is gondolkodott. Talán elég lesz, ha látja, s aztán újra ott hagyja őket? Mit tudja ő?

Délután kiült a ház elé és süttette magát a nappal. Levette a kalapját, hogy a tavaszi nap-sugárral a koponyáját melegítse. Nem tervezett, csak álmodozott. Álmodozott az eddiginél kellemesebb öregségről. Néha lustán kinyitotta szempilláit s végignézett az udvarán. Bizony ezen az udvaron csak a növényvilág proletárjai és koldusai tanyáztak. Mindenféle úri udvarból és nemesi kertből kiltított dudva és virág: számtartó, ütilapu, királygyertya, kutyatej. Erzsók asszony nagyot bámult, mikor egyszerre csak a gazdája ráfordult, hogy ezt a sok gízgáz jó volna innen kikapálni és kihányni. Uram Isten! a tekintetes úr asszonyt akar talán a házhoz hozni, gondolta magában, de nem mondta ki. Régen leszoktatta őt már Szentlélek a beszédről. Egyszerre az öreg felugrott és bement a szobájába. Útt-kopott ruhadarabjai közül fölöltözködött a legjavába,

A RÉGI BUDAI VÁROSHÁZA, MOST I. KERÜLETI ELŐLJÁRÓSÁG.

tak és a fák kérgei megrepedtek volna az őket feszítő tavaszi nedvektől, az ifjuság friss erejétől, az új élet dagasztó reményétől. A vén ember, a ki itt otthon érezte magát, kábultan nézett szét, mintha a földből gőzölgő és a fák által kihelhet tavaszi illatok megrészegítették volna. Az ő keményre dermedt lelkéből is mintha távozóban lett volna az élet fagyja, a durva jégkerget bontogatta valami remény, a mint a süppedékes erdei gyaloguton törtetett előre.

Az éj arnyai lassan leereszkedtek a tájra, de az ő lelkét nem foglalhatták el. S a mint körülötte sötétedett, majd egészen homályba börtült a táj, ő világosságot keresvén, befelé fordította tekintetét, azokra az emlékekre, a melyek ott fiáról éltek. És így megtörtént Szentléleki Gáspárral az, a mi talán esztendő óta nem fordult elő, hogy egész elmúlt életét elvonultatta szeméi előtt s az egymásután következő képeknek közepén ott állott az ő egyszülött fia, a gyerekeivel, a kik felé most egy hirtelen indulattól megkapva, kitért karokkal és föl pattant szívvel rohan, hegyen és völgyön, éjszakán és kölpárán keresztül...

(Folytatása következik.)

A SZENTHÁROMSÁG-TÉR ÉS ORSZÁGHÁZ-UTCA SARKA.

A BUDAI VÁR NÉHÁNY RÉGI ÉPÜLETE.

A HÉTRŐL.

A vasút. Itt az ideje, hogy az ember, ha lokomotívot lát, vagy vonatot, a mely kátfoga suhan tova aczell útján, tisztelettel kapja le a fejről a kalapot. A kinek idáig nem jutott az eszébe, vagy nem volt hozzá fogékonysága, ma alkalma jött megtanulni a szárnyas kerekű hadsereg mottójának mélyseges, hatalmas igazságát: nagy dolog a vasút! A delegációban csak annyi történt, hogy a külügyminiszterünk, Aehrenthal báró bejelentette egy új vasútnak az építését odalent a török szandzsákságon. Se háborút senki ellen nem tervezünk, se hadtesteket nem mozgósítunk, se tartományokat hódítani nem akarunk: az egész csak annyi, hogy lefektetünk egy csomó kilométer hosszúságban két aczellrudat és ime egész Európa megmozdul és izgalomba jön az új vasút hírére. Orosz és francia újságok kard módjára csörtegetik a szelid ólombetűket és — igaz, hogy csak nyomtatásban — már hadseregeket, ágyúkat meg hadi hajókat, ha nem is mozgósítanak, de «vetítenek» az új vasút elgázolására, a mely még meg se indult. Hibetó, sőt szeretjük bizonyosra venni, hogy ez a nagy izgalom belefut a nyomdafestékbe, a kardok csak papíron csörögnek, az ágyúk is csak papíron dörögnek: de azért ez az egész fölzúdulás roppant érdekes perspektívát nyit meg mindnyájunk előtt a világ mai, modern berendezésére és az erők érvényesülésének modern formáira. Láthatjuk, mennyire nem frázis a tétel a munkaenergiák harcáról, a gazdasági erők küzdelméről, a melyek mellett az ágyúk, a szuronyok, a hadihajók hatalmas csak másodlagos, vagyis olyan erő, a mely pusztán a lényegi erőnek a megvédelmezésére, megoltalmazására hivatott. Ne lenne a vasútban — a mi a közlekedésnek és forgalomnak békés eszköze — eleme egy értékes és súlyos hatalomnak: akkor bizonyára nem támad a terve nyomán ilyen dühös és fenyegető, aggodalmas, irigy és féltékeny fölzúdulás. A hatalomnak szóló tisztelgés — ime megtanulhatjuk — kizár nemcsak a hadihajó tornyának, hanem egy egyszerű tehervonat mozdonyának is.

Lakásinség. Budapest rettenetesen drága lett a házbér és a mellett még nem is lehet kapni lakást. Ha lakásinség van, akkor természetesen, hogy a háziurak nem adják olcsón, természetesen lenne ez másutt is, de különösen az a mi fővárosunkban, a mely nem arról híres, hogy az emberek ne sietnének olyan mohón és olyan mértékben vagy mértéktelenséggel kihasználni a viszonyokat, a hogyan csak lehet. A más sorsa, a más érdeke iránt való méltányos kíméletesség nem tartozik a mi polgári erényeink közé és ebben a tekintetben se a szénkereskedők nem szorultak rá, hogy «élelmességet» tanuljanak a pékektől, se a mészárosok, hogy iskolába járjanak a háziurakhoz. De ha az erényei között ennek a városnak nem igen találunk olyat, a mely a helyzet javulásával biztatna bennünket, talánunk az ellenkező oldalon, a sok tulajdonságok között, a melyeket rendszeresen nem igen szoktunk erénynek tisztelni. A reményességünket épen abba a mohóságba vetjük, a melynek most mi szegény, tehetetlen «partájok» az áldozatai vagyunk. Háziurnak lenni Budapesten eddig se volt valami keserves állapot, de a lakás árának rettenetes fölszágazása nagyszerű üzletté tette a háziúrságot. A ház ma olyan jó vállalkozás, mint a milyen volt a — szövetkezet, a kávéház, vagy — a mozi. Már pedig az bizonyos, hogy egy föltétlenül dúsan kamatozó vállalkozásra Budapest mindig akad legalább kétszer annyi vállalkozó, mint a mennyi boldogulhat. Tanúság rá egy csomó szövetkezet, kávéház és mozi, a mit már becsuktak. Igaz, hogy a ház-építéshez több pénz kell, mint a mozihoz, de Budapest mindig akad több pénz, mint a mennyi van, ha van rá kilátás, hogy a kamat legalább egy fejjel magasabb lett, mint a tőke. Semmi kétség benne, hogy a lakásinség egy esztendőn belül meg fog szűnni és még megérjük azt az időt, mikor a házmester fog előbb köszönni és szabad lesz laknia annak is, a kinek gyereke van.

Egy veszedelem mindenestre fenyeget. Lehet, hogy a lakás olcsóbb lesz, de akkorra már úgy ráment a pénzünk a drága házbérré, hogy az olcsóra egy garasunk se marad.

A tanítónő. Egy tót községben megtörtént a gyalázatos dolog, hogy a fölbújtogatott parasztok megrohanták, megverték és menekülésre kényszerítették a tanítónőt, egyedül és pusztán csak azért, mert ez a tanítónő magyar. Mert azért ment oda, hogy a gyermekeiket oktasson, őket az állam nyelvére is megtanítsa és így lehetővé tegye nekik egy szélesebb mértékét is a boldogulásnak, mint a milyen széles a falujuk határa. Ezért kellett a szegény Papp Gizellának nehéz parasztlöklök ütése alatt összerokadnia, halálfelelmet kiállania és az életét futással megmentenie. Történt pedig ez magyar földön, a hol — mint a külföldi újságok egyre írják — valósággal tombol a magyar zsarnokság, a magyar türelmetlenség, a féltelen elnyomó kedv mindenben, a mi nem magyar. Nekünk pedig eszünkbe jut a szegény meggyötört Papp Gizelláról még egy egész sereg Papp Gizella, az ő társnői hivatásukban, társnői sorsában, a kik ugyanúgy vannak, mint ő kint a széleken, nemzetiségi falvakban, együgyű, tudatlan, megtévesztető nép között, a melynek lelkét újabb szakadatlan izgatással gyújtogatja egy csomó fanatikus és spekuláns agitátor. Szinte egyedül vannak fiatal, védtelen magyar leányok könyvvel a kezükben, az alkotó szeretet: a tanítás lángjával a szívükben és a gyűlölt magyar szó nekünk és nekik oly édes zengésével az ajkukon. Micsoda gyönyörű, micsoda megkapó és micsoda hősi szituáció! Mily élet, mily lüktető igazság van a szóban, mikor azt mondjuk róluk:

a nemzeti kultúra katonái! Ám a nevüket csak akkor ismerjük meg, mikor agyon akarták ütni őket. Se hírnév, se dicsőség, se virág nem jut nekik nagy és veszedelmes harcukért, a melyeket folyton vívnak. Annál inkább joguk van minden hatalmához, méltóságához és erejéhez az eszmének, a melyet képviselnek. Meg kell mutatni minden fölvetődő alkalommal, hogy a gyöngö nő mögött, a ki egyedül áll egy lelketlenül megtévesztett tömeg dühének közepén, a magyar nemzet férfainak milliói sorakoznak fölemelt karral, ott áll mögötté a magyar államnak egész hatalma, hogy megvédje és egy hajszála meggömbülését is keményen megtorolja. Az inzultust, a mely a kis tanítónőn esett, az egész magyar nemzet megbántásának érezzük és mint ilyenért követelünk teljes és tökéletes megtorlást. A férfaink megbántását elintézik ők maguk: a leányainkért, a kik a magyarságukért szenvedtek, az egész magyarság a magáénak ismeri a büntetés kötelességét.

A fűtő. Az olasz lapok színházi rovatában megint kavargó a harc az örök téma körül. Ezúttal egy dupla alkalomból. Milánónak a múlt szombaton két színházban volt skandalum: a Manzoni és az Olimpia színházban. Mind a kettőben megbukott egy-egy új darab. Ilyesmí másutt is megesik, a nélkül, hogy egyúttal botrányt is jelentene. A két Itáliában azonban a kettő mindig együtt jár. A forróvérű olaszok úgy érzik, az esztetikai érzékük fejlettségének tartoznak vele, hogy legalább is meg akarják verni a szerencsétlen szerzőt, a ki nekik nem tetsző darabot írt, vagy az énekest, a ki hamisan énekelt. Hogy ilyenkor fűtölnek, lármáznak, ez még hagyján, de

VÁRATLAN ZSÁKMÁNY. — Neogrady Antal rajon.

HOGY FEJTİK A KŐPORT VÖRÖSVÁRON?

akárhányszor valóságos tumultus támad és a vasfüggöny — már a melyik ritka olasz színházban van vasfüggöny — egy ostromlott vár falának a szerepébe kerül. Ez bizonyára gyöngédelen, lovagiatlan és minden idegennek élénken visszatetsző szokás. Az utóbbi években az olasz lapok már annyit írtak róla, hogy az örök témának nevezik: de semmi kilátás sincs rá, hogy ez a téma valamikor megszűnjék lenni. Egy hírlapi ügynevezett *ankét* alkalmával még a színházi szerzők között is akadtak védelmezők ennek a hagyományának; a legtúszesebben *D. Annunzio* szállt sikra mellette, a ki az olasz színházi közönség e viselkedésében az esztetikai érzék pártatlanul nagy fejlettségét hajlandó tisztelni, a mely épen olyan vehemensül tiltakozik művészi érzése megsértése ellen, mintha például hazafias érzésében bántották volna meg. Mindenestre igen nobilis állásfoglalás egy olyan író részéről, a ki óriási diadalok mellett igen kellemetlen színházi estéket is ért meg: de azért mégse érezzük kötelességünknek, hogy feltétlenül meghajoljunk az igaza előtt. A skandalum mindig skandalum és sehol se nehezebb elképzelni a skandalumot, mint az esztetika szolgálatában. Egy szindarab is lehet botrányosan rossz, egy énekes is énekelhet botrányosan rosszul, de ha ennek a viszhangja a nézőtérben is botrány: az eredmény nem a művészi szép diadala, hanem a botrányának a megduplázódása. Külömben pedig erről a kérdéstről minden vita fölösleges, mert minden vita meddő. Ez a közönség vérmérsékletének a dolga. Az olasz publikum megmáslása ép oly kevésbé képzelhető el, mint a milyen kizárt dolognak érezzük azt, hogy például a mi közönségünk botrányt csináljon csak azért, mert egy darab gyöngye vagy egy színész rosszul játszik, de azért nálunk sem ambíciója, se szerzőnek, se színésznek, hogy rosszat adjon, ha nem is kell félnie, hogy megverik érte.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irta Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

A Puttini ház, urias kis homlokzatával hasonlítva a kis öreg úrához, kevéssel alább feküdt, mint a Pasotti-ház kevély tömege Alsó-Albogasio útja mellett. A sólyom ebéd után ment oda, öt óra felé, gonosz arckifejezéssel. Kopogott az ajtón és hallgatózza várt. Aztán erősebben kopogott.

— Nyiss ki! — mondta Giacomo úr, de Mariannának nem volt kedve lemenni és ki nyitni.

— Nyiss ki! nyiss ki! Én vagyok itt az úr!

Mind hiába. Pasotti ismét kopogott, zörgött, mint egy zűzögő.

— Ki az odakint? — ordított Puttini és lejtött fujtatva, hogy ajtót nyisson.

— Oh, legkedvesebb ellenőr uram! — szólt hunyorgatva és szemöldökét ünnepélyesen felhúzva. — Bocsánat! Az a szerencsétlen cseléd! Nem tudom, hol a fejem! Nem is mondhatom, mik történnek ebben a házban!

— Nem is igaz! — kiáltott Marianna felülről.

— Hallgass! — S erre Giacomo úr kezdte elbeszélni bajait, minduntalan visszaütve a láthatatlan cseléd ellentmondásait.

— Ma reggel, képzelje csak, Luganóba megyek. Hazajövök körülbelül úgy három óraker. Az ajtón, nézze csak itt, csöppök vannak. Hallgass! Nem ügyelek rá, megyek egyenesen. Csend legyen! Mit önthetett ki? mondok. Lehajlok, ujjammal érintem a földet; tapintom, hát zsiros; szagolom, hát olaj. Ekkor egyenesen a csöppök után megyek. Tapogatok, szagolok, tapogatok, szagolok. Csupa olaj, legkedvesebb ellenőr uram. Vagy befelé jött, mondok, vagy elment. Ha befelé jött, akkor a gazda hozta és akkor a csöppök, a mik az ajtón kívül vannak, fölfelé is mennek; ha elmennek, az annyit tesz, hogy az az átkozott — hallgass! — elvitte eladni San Mamettebe s ekkor a csöppök egész levezetnek. Megfordulok és megyek egyenesen a csöppök után, egyenesen, az ajtóhoz érek; kedves ellenőr uram, a csöppök lefelé vezetnek. Ez a...

Ezen a ponton a cseléd hangja kitört, mint az óra ébresztője s nem volt többé az «hallgass», a mely képes lett volna megállítani a dühös szavak kiabáló áramlatát. Pasotti megpróbálta s neki sem sikerülvén, kijött a sodrától ő is.

— Aláláló! — kiáltott fel s elhalmozta szidalmakkal a leányt, mindegyik szidalomhoz Giacomo úr halkán adta a hálados kisérletet.

— Igen, igen: nagyszájú, helyes, le vagyok kötelezve. Igen: boszorkány, helyesen. Különcz, úgy van, uram. Le vagyok kötelezve, kedves ellenőr, igazán le vagyok kötelezve.

Mikor úgy látszott, hogy Marianna le van győzve és megnyugodva, Pasotti azt mondta Giacomo úrnak, hogy beszélnie kell vele.

— Azt sem tudom, hol a fejem, — felelt az emberke. — Bocsásson meg, rosszul érzem magamat.

— Ej, nem tudom, hol a fejem, hol a felem! — kiabált Marianna újra föléledve. — Ha aszondja, akkor bizonyosan elvesztette a fejét, mikor éjnek idején elment látogatóba a castelli fehérsépekhez.

— Hallgass! — ordított Puttini és Pasotti ördögi vigyorgással kérdezte: «hogyan? hogyan?» Látván, hogy Puttini dühbe jön, megfogta egyik karját, békés és szeretetteljes szavakkal, elvonszolta magával, hazavitte, előhitta fele-

ségét; s hogy megnyugtassa a szegény békát, hogy kényelmesen karmai közé kaphassa, hármas tarokkot rendezett.

*

Ha Barborin asszony rosszul játszott, Giacomo úr gondolkodva, fontolgatva és fujtatva még rosszabbul. Igen félnék játékos volt, sohasem játszott egyedül a másik kettő ellen.

— Ezuttal alighogy leült, olyan rendkívüli kártyái jöttek, hogy a bátorság rohama fogta el és a mint a játéknelyven mondják, «bement».

— Ki tudja, milyen nagy játéka van! — dörmögött Pasotti.

— Nem szólok... nem szólok... vannak itt barátok, a kik papucsban sétálnak.

Giacomo úrnál a «nem szólok» azt jelentette, hogy csodálatos kártyákat tart kezében; és a papucos barátok az ő nyelvjárásában a négy királyt jelentették. Mialatt a játékhöz készülődött, gusztálva minden egyes kártyát és szeméit legeltette rajtuk, Pasotti felhasználta az alkalmat, remélve, hogy mellékesen elveszti vele a játszmát is.

— Tehát — így szólt — beszéljen nekem egy kissé. Mikor ment Castellóba éjjel?

— Oh Istenem, Istenem, hagyjuk ezt, — felelt Giacomo úr nagyon elvörösödvé, jobban tapogatta kártyáit, mint valaha.

— Igen, igen, most játsszék. Majd azután beszéljünk. Külömben mindent tudok.

Szegény Giacomo úr, így kellett játszania, ezzel a szálkával a bőrében. Tapogatózott, fujtatott, kiadott, a mikor nem kellett volna, elhibázta a tarakkok megolvasását, elvesztett egy pár barátot a megfelelő papucskalt és daczóra a nagy játszmának, néhány tantuszit hagyott Pasotti karmai között, a ki vigyorgott és Barborin asszony tálcájában, a ki összetett kezekkel ismételte: — Ugyan mit csinált Giacomo úr, ugyan mit csinált!

Pasotti felszedte a kártyákat és keverni kezdte, sardonikus mosolylyal nézve Giacomo urat, a ki nem tudta, hova nézzen.

— Bizonyos, — szólt. — Tudok mindent. Cecca asszonyosság elbeszélte nekem mindent. Külömben kedves politikai képviselő — úr, ön majd számot fog adni róla a porlezai cs. kir. biztosnak.

Igy szólván, Pasotti Puttinának nyújtotta a kártyát, hogy emeljen. De Puttini hallván ezt a fenyegető nevet, elkezdett jajgatni:

— Oh Istenem, Istenem, mit mond ön? Én nem tudok semmit, Istenem, a cs. kir. biztos? Mondok, nem tudnám miért... apff!

— Bizonyos, — ismételte Pasotti. — Várt egy szóra, a mely némi világosságot gyújtana neki és intett feleségének, helyükujjával mutatva először az ajtóra, azután a saját szájára, hogy hozzon innivalót.

— Még az az átkozott mérnök is! — kiáltott fel Giacomo úr, mintegy magának beszélve.

Mint a halász, a ki fáradsággal húzza vissza a hosszú és súlyos horogzsinórt, azt hívné, hogy a régóta lesett nagy hal jött horogra, húzza, húzza és végül látja, hogy a mélyégből két nagy halnak árnyéka jön fel egy helyett; ekkor megrezzen és megkettőzi óvatosságát és ügyességét: így Pasotti is, hallván említeni a mérnököt, csodálkozva rezent össze s a legkényesebb kézügyességgel készült Giacomo úr és Ribera titkát kihalszani.

— Úgy van — szólt. — Rosszul cselekedett. Csend Giacomo úr részéről.

Pasotti ismételte: — Nagyon rosszul cselekedett.

Ekkor megjelent Barborin asszony és mosolygva hozta a tálcát, palackot és poharakat. A bor sötétpiros, átlátszó, mint a rubin és Giacomo úr még nem gyöngéd, de jóakaró arcot vág hozzá. A bornak hamisítatlan erős illata van és Giacomo úr szeretetteljesen szimatolja, megghatva szemléli s ismét megszimatozza. A bornak lágy és teljes zamata betölti a garatot s a kedélyt, a bornak épen az az igazi, fanyar ereje van, a minőt illata elárlal és Giacomo úr szűresőli azzal a kívánsággal, bár ne lenne folyékony és illanó, megrágja, élvezi, forgatja szájában és ha időnként letepsi is a poharat az asztalkára, nem érezti el sem kezéből, sem könnyes szeméi elől.

— Szegény mérnök! — kiáltott Pasotti. —

HOGY FEJTİK A KŐPORT VÖRÖSVÁRON? — A kőpor szállítás.

Szegény Ribera! Jóravaló, becsületes ember, de...

... És húzza, húzza, a szerencsétlen Giacomo úr pedig kezd feljönni a zsinór és a horog mögött.

— Én igazán — így szólt — nem akartam. Ő vett rá. Jöjjön, aszondja; miért nem akar jönni? Roszat nem teszünk, a dolog tisztességes. Igen, mondok, nekem is így látszik; de ez a titkozatosság! Hát a nagyanya! mondja. Értem, mondok, de nekem nem tetszik. Nekem sem, mondja ő. De hát akkor, mondok, micsoda szerepet játszunk, ön és én? Bolondot, mondja ő az ő jó öreges modorával. Mit akar? ez már az én természetem. Akkor hát eljövök, mondok.

Itt megállt. Pasotti várt egy keveset, azután okosan meghúzta a zsinórt.

— Az a rossz benne, — mondta, — hogy Castellóban már beszélnek róla.

— Igen uram, ezt gondoltam is. Hallgat a család, hallgat a mérnök, hallgatok én is, magától értetik, de nem fog hallgatni a plébános, nem fog hallgatni a sekrestyés.

A plébános? a sekrestyés? Most értette Pasotti. Elképedt; nem várt ily nagy dolgot. Öntött az ügyetlen Giacomo úr poharába, könnyen kivette belőle az esküvő minden részletét és iparkodott megtudni a házasság terveit is; de ez nem sikerült neki. Keverni kezdte a kártyát, hogy folytassa a játékot, de Giacomo úr az órára nézett, látta, hogy 9 percz híján hét óra, a mikor ő fel szokta húzni fali óráját, három percz az útra, két percz a lépcsőn, így már csak négy percz volt a bucsuzásra.

— Legkedvesebb ellenőr uram, számoljon össze, bocsásson meg, semmi félse.

Barborin asszony, valami félreértést sejtve köztük, megkérdezte férjét. Pasotti szájához emelve kezét, arcába kiáltott:

— El akar menni a szeretőjéhez.

— Dehogy! dehogy! — szólt Giacomo úr minden színeket játszva; és Pasottiné, a ki csodálatos módon meghallotta, eltátotta száját, nem tudta, higgye-e vagy sem?

— Szeretőjéhez? Oh! micsoda beszéd! Ugy-e nem igaz ez a beszéd, Giacomo úr? Lehetne magának, mert nem, nem mondom, maga még nem öreg, de hát mégis!

Megértvén, hogy el akar menni, tartóztatni akarta, venegonói gesztenyéje van, épen most fő, azzal kínálta.

De sem a gesztenye, sem Pasotti izetlenségei nem voltak képesek Giacomo urat meggyőzni és elment egy kellemetlen érzéssel lelkiismeretében, egy bizonytalan elégedetlenséggel önmaga iránt, a melyet nem tudott magának megmagyarázni, ösztönszerű kétegytel, vajjon a hűtlen cseléd gazsági utóbb is nem becsülendők-e többre Pasotti nyájasságainál?

Ennek viszont szeméi a szokottnál is jobban csillogtak. Arra gondolt, hogy rögtön elmegy

Cressognóba. Fáradságtalan gyalogló volt és úgy számított, hogy nyolcz órára odaérhet. A gondolat, hogy a marchesához megy nagy felfedezéssel a begyében és játssza a titkolódzót, egyszerre csak sokat sejtető néhány szót ejt el s a többit kieroszakoltatja magából, ez a gondolat rendkívül mulattatta. És már készült egy kedve szerint való hizelgő kis beszédre, melyet a hajlíthatatlan úrhölgy sebére fog tenni enyhítésül, oly módon, hogy az ne tudja eltökélni, ő reá pedig senki se panaszkodhassék, még Franco se. A konyhába ment, meggyújtotta lámpáját, mert az éj nagyon sötét volt és indolni készült.

Az ajtóban felesgadjával találkozott, a ki belépett. A gazda köszöntötte őt, egy nagy kosár gyümölcsöt vitt a konyhába; segített a szolgálónak, hogy a helyére tegye, leült a tűz mellé és nyugodtan így szólt:

— Az imént halt meg Tereza asszony Castellóban.

VI. FEJEZET.

Az öreg márvány-asszonyosság.

Az ajtó szép csendesen kinyílt egy kissé, a cseléd bedugta fejét a szobába és hívta Francót, a ki imádkozott egy széknel térdelve, a halott ágya mellett, Franco nem hallotta meg és Lujza kelt fel. Odament meghallgatni a leány kérdését, felelt neki valamit s miután az

HOGY FEJTİK A KŐPORT VÖRÖSVÁRON? — A kőport kocsi rakják.

visszavonult, ott állt várakozva. Minthogy senki sem jelent meg, az ajtót kitérte s hangosan így szólt:

— Jöjjön be.

Heves zokogás felelt neki. Lujza mindkét kezét nyújtotta Gilardoni tanárnak. Így álltak egy kis ideig, mozdulatlanul összeszorított ajkakkal küzdve a meghatottsággal, a férfi jobban, mint az asszony. Lujza mozdult meg először, szeliden visszahúzta egyik kezét s a másikkal bevezette a tanárt a halottas-szobába.

Tereza asszony a szalonban mult ki, azon a karszéken, melyet nem volt képes többé elhagyni az éjjeli esküvő óta. Azután a divánra fektették, melyet halottas-ágyvá alakítottak. Ott volt a szelíd arcz négy gyertya világánál, viaszárgán feküdt a vánkoston, csukott szemhéjai mögött előtűnő mosolylyal, félig nyílt szájjal. Az ágy és a ruha tete voltak hintve az ősz virágaival, cyclamennel, dahliával, chrysanthemummal.

— Nézze mily szép — mondta Lujza gyönd és szivetrázóan derült hangon. A tanár zokogva támaszkodott egy székhöz, távol az ágytól.

— Érzed, mama, — mondta Lujza félhangon — mennyire szeretnek?

Letérdelt, kezébe vette a halott kezét, elkezdte esőkolni, simogatni, halkán nyájasságokat mondott neki; azután elhallgatott. Majd felvett egy cyclament a halott válláról, felkelt s a tanárnak nyújtotta. Ez sírva vette át, Francóhoz fordult, a kit először látott viszont amaz éj óta, megölelte s ez szótlan megindultsággal viszonzta ölelését. Azután a tanár kiment lábujjhegyen a szobából.

Nyolczat ütött az óra. Tereza asszony előtte való este hat óraker halt meg. Huszonhat óra óta Lujza nem nyugodott egy pillanatig, nem ment ki csak négy vagy öt ízben néhány perczre. Franco ellenben gyakran kiment s hosszasan künn is maradt.

Titokban értesítve, Castellóba érkezett, épen még idejében, hogy életben találja a szegény mamát s mindaz a szomorú feladat, melyet a halál magával hoz, ő reá hárult, mert Piero bácsinak, számos éveit daczóra, ezekben a dolgokban a legkisebb tapasztalata sem volt.

Mostan, hallván hogy az óra nyolczat üt, feleségéhez közeledett és nyájasan kérte, hogy menjen egy keveset nyugodni, de Lujza rögtön úgy válaszolt, hogy elment a bátorsága a biztatástól. A temetésnek másnap reggel kilencz óraker kellett meglennie. Lujza kívánta, hogy halaszszák, a meddig csak lehet s anyjánál akart maradni az utolsó perczig. Nyulánk alakjában legyőzhetetlen erő lakott, mely sokkal különb megpróbáltatásokban is helyt állhatott.

Az ajtó ismét csendesen nyílt, egy halk hang «don Franco urat» hívta. Lujza egyedül maradt, fejét anyja vánkósára hajtotta, ajkát vállára tette s behunyta szemét, összegyűjtve magában az emlékek folyamát, melyek ettől

az érintéstől, a levendula ismert szagától fakadtak.

Francó mikor hallotta, hogy hívják, feljött s azonnal kitalálta az okot. Piero bácsi jókor reggel irt volt a marchesának, tudtára adván nővére halálát egyszerű, de tiszteletteljes szavakban és maga Franco a nagybácsi leveléhez egy levélkét csatolt ezen szavakkal: »Kedves nagymama, nincs időm megírni neked, hogy miért vagyok itt; meg fogom mondani holnap szóval és remélni, meg fogsz hallgatni, miként meghallgattál volna atyám és anyám».

Még semmi felelet nem jött Cressognóból. Most egy cressognói ember levelet hozott. Hol az az ember? Már elment, nem akart egy percig sem időzni. Franco vette a levelet, elolvasta a címét: »Tisztelt Ribera Péter mérnök úrnak» s megismerte az intéző leányának kezírását. Azonnal felment Piero bácsihoz, a ki fáradt lévén, lefeküdt.

Piero bácsi, mikor Franco átnyújtotta neki a levelet, sem meglepetést, sem kíváncsiságot nem árukt el, békésen így szólt:

— Bontsd fel.
Francó letette a gyertyát a szekrényre és felnyitotta a levelet, hátat fordítva az ágyának. Megkövültnek látszott; nem mozcizant, nem szól.

— Tehát? — kérdezte a bácsi.
Csend.
— Értem, — szólt az öreg. — Ekkor Franco lejtette a levelet, ég felé emelte kezét, egy hosszú, mély és tompa »Ah» kiáltást hallott, mely telve volt csodálkozással és iszonyóással.
— Végre is — ismételte a bácsi — meg tudhatom?

Francó összerázkódott s odarohant, hogy megölelje, erővel visszafojtva zokogását.

A békés ember eleinte csendben s megindulás nélkül türe ezt a vihart. Azután védekezni kezdett, kérve a levelet:

— Add ide, add ide. Mi az ördögöt írhatott az a drágalátos nagymama? — gondolta magában.

Francó fogta a gyertyát s a levelet és odanyújtotta ezt.

A nagymama nem irt semmit, egy szót sem; egyszerűen visszaküldte a bácsi levelét és Franco levélkét. A bácsinak egy kis idő kellett, mire felfogta; sohasem értette meg rögtön a dolgokat és ez ő neki olyan érthetetlen volt.

Mikor megértette, nem hallgathatta el a megjegyzést.

— No, már ez egy kissé erős!
De azután látván, hogy Franco mennyire magánkívül van, felkiáltott azon az ünnepélyes, erős hangon, melyet használni szokott, hogy az emberi dolgokat szíve mélyéből megítélje.

— Ez, hogy úgy mondjam — s kereste a szót saját módjára, felfújva arcát és valami hörgés felét hallatva — gonoszság; de mindazt a sok csodát, a mit te csináltsz miatta, én bizony semmiért sem csinálnám. Minden igazságtalanság, kedvesem, nem az ő részén van; tehát? Különbön sajnálna a dolgot miattatok, a kik soványan fogtok élni s ezen a nyomortársaság vidéken kell laknotok; de miattam? Én a magam részéről csak nyerek és kész vagyok, hogy úgy mondjam, köszönetet mondani nagyanak. Lásd, én nem alapítottam családot, mindig erre számítottam. Most szegény hugom meghalt; ha nagyanyád kitárja nektek a karjait, úgy egyedül maradtam volna, mint a káposztaterzsa. No hát!

Francó óvakodott a dolgot elbeszélni feleségének s az jöllehet tudott a Cressognóba küldött levelekről, csak a temetés után több órával kérdezte, hogy a nagymama felelt-e? A kis fogadó-szoba, a kis terras, a kis konyha egész nap tele voltak emberekkel, reggeli kilenczétől esti kilenc óráig. Tizkor Lujza és Franco kimentek lámpa nélkül, jobbra fordultak, szép csendben, halkán áthatoltak a falu sötétségén, elérkeztek a világos és széles sarokhoz, a hova felhat a mélységből a S. Mamette folyó robaja, bementek az árnyak alá, a looch-i diófák erős illatába. Késszel, mielőtt a temető-höz értek, Lujza halkán kérdezte férjétől:

— Nem tudsz semmit Cressognóból?
Francó szerette volna legalább részben eltitkolni az igazat, de nem bírta. Azt mondta,

hogy az ő levélkét visszaküldték s Lujza tudni akarta, vajjon a nagymama irt-e legalább egy résztvevő szót a bácsinak. Franco »nem»-je oly határozatlan, szinte reszkető volt, hogy nem azonnal ugyan, de néhány lépéssel odább Lujzában megvillant a gyanú, hirtelen megállt és megragadta férje karját. Mielőtt még kinyithatta volna száját, Franco megértette, megölelte, mint a hogy megölelte volt a bácsit, még nagyobb hevességgel, azt mondta neki, vegye a szívét, a lelkét, az életét s ne keressen mást a világon s érezte, hogy egész teste remeg karjai között. Sem ekkor, sem utóbb nem szóltak egy szót se többet. A temető rácsánál együtt térdeltek le. Franco buzgó hittel imádkozott. Lujza vágyakozó szemekkel fürkészte a bejáratnál felforgatott földet, fürkészte a koporsót, gondolatban mereven nézte a mama szelid és komoly arcát; gondolatban, de oly merész lendülettel, mintha félre akarná tolni a rácsokat rétezeit, lehajolt, lehajolt, ajkait a halott ajkaira tapasztotta s oly heves szeretet hatotta át, mely erősebb volt a világ minden sértésénél, minden gyűlöleténél, minden sértésénél, minden gyűlöleténél, minden sértésénél.

Csak nehezen tudott onnan megválni tizenegy óra felé. A mint férje oldalán lassan ment le az ösvénynek csúszós kövezetein, lelki szemei előtt váratlanul megjelent a marchesával való jövendő találkozás látománya. Megállt, felegyenesedett, ökleit összeszorítva és szép, eszes arca oly büszkeségtől lángolt, hogy ha az öreg márvány-asszony meg valóban látta volna, ha nem ijed is meg, bizonyára védelembe helyezkedett volna.

(Folytatása következik.)

HARLEQUIN.

A farsang történetéből.

Az álarczos-bálok tarka-barka világában rendre felvonulnak a bohókás Pierrot-k és Pierrette-ek s mint már évszázadok óta annyiszor, most is megjelenik és pajkoskodik jellegzetes öltözetében a vidám Harlequin és az ő hűségese társa, a naiv és bohó Columbine.

Ebben a változó tarkaságban nem is hinné el az ember, hogy a farsangi álarczos-bálok sohasem nélkülözhetők alakjának, a szomorúságot hűből sem ismerő Harlequin-nek a különböző művelt nemzetek körében milyen változatos élettörténete van. Nem is alak ez ma már, hanem fogalom: maga a várva várt farsang. Szépen osztozik az uralkodásban Carneval ő felségével... Olvasóink sem fogják tehát rossz néven venni, ha a mi jól ismert Harlequinünk nem éppen dicstelen múltjából egyet más elárulunk. Annyival könnyebb ez a vállalkozásunk, miután ennek a rátörtés »szép maszk»-nak ma már külföldön egész nagy irodalma van.

A magyar irodalom eddig alig foglalkozott a harlequin érdekes alakjával s ennek jelentőségével, mely az európai folk-lore-ban a XI-ik század végén tűnik fel először, mely időben még a Halál személyesítője volt. A külföldi nagy nemzetek, különösen a németek, angolok és francziák a könyvek és tanulmányok egész sorozatában törték már a fejüket azon, hogy honnan ered az a bohókás alak s az eredeti olasz neve, az »alichino», az idő folyamán hogyan változott át szép lassan a ma használatos »harlequin»-né?

1694-ben egy szerfőlött érdekes, de ma már elfeledett kis könyv jelent meg Párisban »Arlequiniana, ou les Bons Mots, les Histoires Plaisantes et Agreeables, Recueillies des Conversations d'Arlequin» című alatt, melynek ezimlapja egy tánczó harlequin ábrázol abbán a kosztümben, minő akkorában a francia bohózatokban nagyon felkapott volt. Ugyanezt a háromszög-alakú ruhadarabokból összefűzött, testhez simuló öltözetet viseli, melyet ma is használnak a jökevdű harlequin-ek álarczos-báloikon, egy sima pálcát: *baton*-t tartva kezében kard helyett, míg arcát fekete álarc rejti el, mely fölött egy elől felhajtott karimájú puha fekete kalapka ékeskedik.

Az európai folkloreban a XI. század végén jelentkezik először a harlequin. Hogy ennek az alaknak akkor még mily eltérő jelentősége volt a maihoz képest, az a legkésebben kitűnik *Ordericus Vitalis* »Historia Ecclesiastica» cz. művéből, melynek különben

nagyon tiszteletreméltó szerzője, nem minden naivitás nélkül, sőt egész határozottsággal beszéli el a »Quarterly Review» közlése szerint, hogy az 1091-ik év január havának kezdetén a liseuxi egyházmegyében fekvő Bonavallis falu jámbor lelkiatya: Gualchelmus valamelyik éjjel egy beteg hivat ment meglátogatni, ki a község legtávolabbi végén lakott. Mikor a jó *curé* (pap) visszatérőben még meglehetősen távol volt a lakásától: egy közelgő nagy hadsereg zaja ütötte meg a füleit. Elképédesében arra gondolt, hogy elrejtőzködik néhány közeli fa mögé, míg a fenyegető vesszelem tovább vonul, — de az épen akkor előbukkanó holdvilágnál egy szörnyű nagy emberi alakot pillantott meg, óriási fűtykóst (maxucum) tartott a kezében, melyet a feje fölé emelt, megparancsolva a papnak, hogy álljon meg és tovább egy tapotást se menjen. Erre aztán siránkozó fantómoknak végtelen kísérete vonult el előtte asszonyokból, katonákból és egyházi emberekből, kik közt az ámuló lelkes sok, akkorában elhunyt községbelijét ismerte fel. Végül az egész sereg eltűnt szemei előtt. *Ordericus Vitalis* megjegyzi, hogy ezt a történetet ő magától a paptól hallotta s hogy az a félelmetes sokaság kétségtelenül a *Herlechin* csapata (familia Herlechini) volt.

Régi francia költemények és legendák egy undok lényt értettek Harlequin alatt, kit úgy tekintettek és személyesítettek, mint a Halál szellemeinek a vezetőjét. A XIII. század francia írói gyakran használták a »la maisnie Hierlekin», vagy »la maisnie Helequin» kifejezést ama kísértetek, vagy gonosz szellemek csapatjának megjelölése végett, melyek a néphit szerint éjjel künn lovagolnak s gyakorta láthatók, a mint egymással harcolnak a levegőben.

Egy régi francia író: Pierre du Bois azt mondta, hogy ezek a régi tünemények, melyeket ő »milités Herlekin»-nek nevez, nagyon jól felismerhetők voltak, — a mint éjjel keresztül vonultak a levegőben, — ujjongásaikról és karjaik csattogtatásáról, melyeket mindig valamely közelgő vesszelem, vagy véres csata előjelének tekintettek.

Az idősebbik *D'Israeli* »Curiosities of Literature» című művének 1839-iki kiadásában felelői, hogy az egész harlequin-fajnak az anyja és dajkája Olaszország, és hogy eredeti neve, az *Arlecchino* — mint alább látni fogjuk — más országokban érdekes változásokon ment át. Az olasz szó maga csupán újjaképzése a régebbi olasz »alichino» szónak, melylyel a *Dante* »Inferno»-jának XXI-ik énekében találkozunk, mint a tiz démon egyikével és valószínűleg rokona az ó-francia »halequin»-nek, vagyis egy rossz szellemnek. Régi francia íróknál többek közt p. o. ily nevei voltak: »herlequin», — »herlekin», — »hierlekin», — »hellequin» és »hellekin», — a miként azon nagyszámú félelmetes manók egyikét nevezték, melynek a középkorbeli Európa túlságosan babonás parasztságát bizonyos névtelen retteggéssel töltötték el.

Az alsó latin »harlequinus», — a most említett ó-francia változatok, az olasz »alichino», a régi angol »herlething», — nyilván mind ugyanazon értelemben a középkorbeli ördögöt vagy démoni lovat jelentik, a ki éjjel egy kísérteties szellem-csapat élén lovalog. Az olasz démon, Alichino, a pajkos »Arlecchino»-vá változott át. A francia színpadon a XVI. és XVII. századokban már eredeti jellemvonásai nem a gyász és a bánat, hanem a humor és a gúny. Arlecchino már ide mint harlequin tette be a lábát 1585-ben.

Marmontel szerint az olasz arlecchino a bergamói szolgaleányt: a naivság és ostobaság, a ravasság és természetes humor jóízű vegyülékét jelképezi, a ki mindig fülig szerelmes és állandóan zavarba esik, mikor urának vagy saját magának számot kell adni valamiről. — némileg olyan, mint Davus és Syrus a latin vígjátékban, vagy Leporello a modern operában.

A régi olasz vígjátékokban két örökké népszerű alakkal találkozunk állandóan: az egyik Arlecchino, egy buta, ostoba fajnóka, valószínűleg az olasz Bergamó város polgárait jellemző, kik abban az időben nevétségesen korlátozott északjárásokról voltak ismeretesek, — a másik pedig Brighella, egy pajkos, furfangos cselédleány.

Harlequin a londoni közönség, — mint azt E. B. D' Auvergne-nek a pantomimika multjáról irt tanulmányából olvashatni a londoni »Bou-doir»-ban, — a XVIII-ik század második évtize-

dében kezdte megismerni, *Rich*-nek, a Lincoln's Inn Fields Theatre akkori igazgatójának személyében, kit az angol pantomimika atyjának tartanak. Tanulatlan ember, egyszerű színész volt, afféle szegény ördög, kinek azonban színpadi mókázásai oly általános tetszést arattak és színházát annyira felvirágoztatták, hogy ennek láttára 1723-ban egy másik vetelkedő színház, a Drury Lane Dr. Thurmond-dal egy »Harlequin Dr. Faustus» című bohózatot darabot íratott. Ez volt az első angol »pantomime». Erre Rich sem hagyta magát, hanem feleletül egy másik darabot irt, melynek címe volt: »The Necromancer, or the History of Dr. Faustus». Természetesen ő maga játszotta benne a Harlequin-szerepet s darabjával hasonlíthatlanul nagyobb sikert aratott versenyársánál. Ezzel a harlequinnek sorsa Angolországban is el volt döntve.

Ma pedig már Harlequin szerte a művelt világon a farsangi mulatózásoknak egyik elválaszthatatlan alakja. Ott kell lenni neki minde-nütt, hol jó kedv és vígság terem. S a ki egykor, — mint láttuk, — sok évszázaddal ezelőtt csak gyász és szomorúságot jelentett a köz-tudatban: álarczos báloinkon ma már a fesztelen vídamság és gondatlan kedély megtestesülése.

Zsoldos Benő.

»ELIÁNA.»

— Mihalovich Ödön zenésdrámája a Magyar Királyi Operaházban; először 1908 február 16-án. —

Artus királynak, a britt szigetország szentéletű hőségének sorsa, története voltaképpen egész sora a legszebb mondáknak. A kikkel ő megosztotta vízei kalandjait, azok a lovagság virágai voltak, csupa feddhetetlen hős. Középkori költők sokszor megénekelték tornáikat, csatáikat, szerelmi viszontagságaikat; az újabb korban is az ugynevezett lovagregények, s a mult század elején a romantikus áramlattól elragadt írók, felhasználták a hagyomány-szentelte Artus-lovagkőr alakjait; a hatalmas képzelt Wagner Rikárd negyven év alatt több ízben visszatért hozzájuk: egyik operája Lohengrinről szól, másik ennek fiáról Parsifalról; közben színpadi életre kellette Tristan, a ki szintén Artus király meghitt asztali körébe tartozott. Természetesen, hogy a nagy zeneköltőnek példáját követte az a magyar zenészerző, a ki az egész magyar zenés-világban Wagner legodább hívének ismernek, hiszen a német reformátornak közvetlen tanítványa is volt. Mihalovich Ödön, országos zenekadémikánk jó húsz év óta (Liszt Ferenc halála óta) igazgatója s különben is vezető állásban egyszerűs-mind a kormány meghitt tanácsadója. A mit a zene ügyében az állami hatalom két évtized óta tett vagy nem tett, abban az úntúnyú szakértői véleményét rendszeren Mihalovich, a nagy tudású, sokoldalú, széles látókörű és világlátott zenesz szolgáltatta. A mult vasárnap bemutatott művét egyébiránt, »Eliánát» azért is a legmagasabb mértékkel méltjuk, mert Mihalovich, mint zenészerző, nagyszabású műveket is szép számmal alkotott: négy nagy szimfoniát és négy nagy »zenésdrámát» — a mit más talán operának nevezne, de ő, mint Wagner hűségese követője, a mestere által használt névvel szereti jelölni.

Első ilyen zenésdrámáját magának Wagner Rikárdnak germán mitológiai szövegére írta (Vilólund, a kovács); különben is a külföldön élve és szellemét a Nyugat legelőkelőbb szellemeiből táplálva, érthető, hogy második zenésdrámájához is a wagneri képzelt-világból vette tárgyát, »Hagbath és Signe» északnémet hősmondájából. Ezt a darabját mintegy húsz évvel ezelőtt adták a Magyar Királyi Operaházban; de már akkor évek óta kész volt »Eliána» is, a melynek szövegét Tennyson Alfred »Király-idyllek» című, magyarul Szász Károly fordításában a Kisfaludy-Társaság által kiadott, remek szép regeszorozatából íratta egy jónével német íróval. (A Herrig-féle szöveget *Abraham* Emil sok erővel és szépséggel fordította magyarra.) Bámolatos, egészen csodálati való, hogy ezt a művet Mihalovich teljes huszonnyegy év óta az asztalfiókjában őrizte. Igaz, hogy őt nálunk akkoriban a félrevezetett közvélemény kikialtotta királyi zenekademiánk elnémetesítőjének s ő nem akarta volna kockáztatni népszerűségének még megmaradt kis részét s ezért a magyar drámaírás egyik nagyságával, Csiky Gergellyel, magyar és népies tárgyú szöveget íratott, Arany János »Toldi» szerelmé-ből. Ehhez a nagyszabású, magyar ízlésű zenés drámát Wagner monumentális, utolsó műveinek összetett modorában, nem könnyen élvezhető stílusában költötte; s miután még a léngelméjű mintákat sem tudta még akkor élvezni a budapesti nagyközönség; a példakövető, epigon zenét sem jutalmazta siker; a mi bizonyára hosszú időre elve-hette a nagyot akaró zenészerző kedvét attól, hogy ismét a közönség elé vigyen valamit.

»Eliána», természetesen, az új zenei iránytől

A RÁKÓCZI-SÍREMLÉK PÁLYÁZATRÓL. — Lukács Lajos pályaterve.

akkor még idegenkedő közönség előtt csakugyan nem állhatott volna meg; most azonban olyan példátlan nagy költségek aratott, hogy az immár 62 éves szerző minden eddigi keserveit elégtétellül érezheti. Huszonötöszi kellett a felvonások végén viharzó tapsokra megjelenni! Ilyen sikerben igazán csak a legitímabb magyar színpadi szerzőnek lehetett része. Mégis attól tartunk, hogy az új mű szerencse-csillaga nagyon rövid idő múlva kialszik; nem azért, mert a közönség kiszámíthatatlan és állhatatlan, hanem a műben rejő — azaz dehogyan rejő: épen nyilvánosságára jutó, egyetlen, de annál nagyobb hibánál fogva. Talán nem sérti olvasóim ízlését ez a hasonlat: ha dűsgazdag lakomán a sok fogás közül csak egy is el van rontva, az már az egész vendégségtől elveszi az ínyeskedők kedvét. Nos az új, előtünk új zenésdrámának nem is egy fogása, azaz felvonása, hanem mindegyik jelenete, mindegyik nyegledórája többször is megütöközést kelt: valószínűleg idez, bá csak néhány hangból álló dallamokat és motívumokat, de ugyanazokkal az összhangokkal és hangszínekkel s ugyanazzal a ritmizálással, a hogyan eredeti helyükön, Wagner nagy zenésdrámáiban hallottuk; pedig az ilyen »nehéz zenéjű», komplikált, polifon módon megírt művet, a minő az »Eliána», csak az a közönség hallgathatja meg, a melyik Wagner remeklein már hozzánevelődött e nehéz stílushoz, — tehát a melyik ráismer az idézetekben a fenségese eredetire. Ezt a nagy hátiányt a próbak idején, a szerzőnek figyelmessé tételével, el lehetett volna kerülni — föltéve, hogy a külföldben magis értelmi tehetségekkel felruházott zenészerző részánál volna magát, hogy átdolgozza a kényes mozzanatokat. Erre, sajnos, nem került a sor; így a »sok szeplőt mint egyetlen nagy »szépséghiba» tarkázza az opera vezérkönyvét.

Ezt az egyet leszámítva, élvezetes és jellemző zene hatványozza a rendkívül költői szöveg hűségét. A Tennyson-féle idyll hősei, a színpad hősvényeihez alkalmazkodva, átváltak drámai, sőt tragikus hőskökké: a Herrig-Mihalovich-féle zenés drámában Lancelot lovag szerelmi viszonyt sző Eliána kisasszonnyal; s mikor visszaszályel Artus nevének, Ginevra királynének bűnös szerelmi hálójába, a halálos bánattól emészett várasszonyja felkezesi lovatját s az egész udvar előtt panasolja gyilkos hűtlenségét. Lancelot-t megrendíti a bájos hajadon heravadás, vezekelőül nyilvánosan megvalja a király elleni vétkeit, s a szegényében mérget ivó Ginevra temeténél beáll szerzetesnek. Ez az

érdekes cselekmény négy szebbnél szebb színpadi tájkép keretében, szívéhez szóló és gyönyörű hangszínekben csillogó zenében elevenül meg, a melyet Mihalovich a Wagner-stílus tisztaságához hiven néhány vezérmotívummal, nagy technikai tudással, művészen dolgozó biztos kézzel alkotott meg. Méltó hozzá az a szép színpadi kiállítás, a mely Kémény Jenő merészen tervező közleletéből és elbájoló művészi ízlése bizonyosságával, segítette diadalra a szöveg és a zene szerzőit.

Az előadásért a legnagyobb dícséret illeti az egész személyzetet, az igazgatótól és Kerner karnagytól le a magánszereplőkön végig az ének- és zenekar mindegyik tömeg-emberéig; a szerző a szokatlan nagyszámú együttes próbákat rendszeren maga vezette, a mi szintén annak garanciája, hogy az ő intenciói megvalósultak. Eliána személyesítője Vasquezne grófné volt, Ginevra királyné Szamosy Elza; Artus király: Takáts, Lancelot: Anthes — látnivaló, hogy az igazgatóság a legszebb tehetségeket állította soromába, teljesen méltatván az újdonság jelentőségét. Kisebb szerepekben Pichler (Eliána bátyja: Lawain), Erdős (remete), Várady (főudvaros), Déri. Juhász, Nyer Bernát, Kárpáth (bárdok) szintén csak jót nyújtottak. Mondanunk sem kell, hogy az operaház nézőtere zsúfoltság meglett.

Kereszty István.

A RÁKÓCZI-SÍREMLÉK.

A napokban döntöttek el a Rákóczi síremlékére hirdettet pályázat sorsát. A síremléket tudvalevőleg a *kassai* domba tervezik s a zsűriben művészek, laikusok és *Thaly* Kálmán, a Rákóczi-kor jeles történetűdosa vette részt. Am a zsűri, — mint az újabban szobor-pályázatainknál mind sürűbben történik — ezuttal sem talált olyan munkát, melyet a kivételre érdemesített volna. De a »művészek törekvését és szorgalmát» mégis jutalmazni óhajtván, három egyenként háromezer koronás »jutalomdíj» kiadását indítványozta és pedig egyet *Beck Ö. Fülöp-Hicksch* Rezső pályaművének, egyet *Füredi-Lechner* munkájának s egyet *Lukács-Lux* Lajos tervének; míg *Markov-Széklo, Holló* Barnabás és *Tóth* István kétezer koronát kaptak. A zsűri ezzel

HOLLÓ BARNABÁS PÁLYATERVE.

MARKUP ÉS SZEHTLÓ PÁLYATERVE.

TÓTH ISTVÁN PÁLYATERVE.

A RÁKÓCZI-SÍREMLÉK PÁLYÁZATRÓL. — Balogh Rudolf felvételei.

be is fejezte munkáját, s a művészek munkájuk gyümölcsét kiállították a Szépművészeti Múzeum szoborterméinek egyikében.

Ha végignézzük a kiállított pályamunkákat, első pillanatban szembeszökő, hogy Beck Ö. Fülöp s Hickisch terve kimagaslak a többiek közül. A mű alap gondolata ez: a kurucok viszik Rákóczit sírjába, míg fenn talpig vasban megjelenik a halhatatlan, örökéletű Rákóczi. A gondolat poétikus. Az emlékmű a kor stílusában van tartva s gyönyörűen van belekomponálva a templom falába, egy gótikus ablak alá. Olyan természetesen simul oda, mintha a templom építése óta oda tartoznék. (Ez főleg a kiállított rajzon szembeszökő!) Az a relief, mely a kriptareg szájától jobbra és balra húzódik, kitűnően van megkomponálva! Csak olyan zseniális plakettista, mint Beck, tud kihozni ilyen finomságokat! Az egész síkokban van tartva s fokozatosan fejleszve, a hogy azt a bas-relief természete megköveteli. Az alakok mozgása pedig egyszerűen megkapó. S mennyi finom részlet! Egy akt, melynek modellirozása minden akadémikus részletesebb híjával van s mégis milyen tökéletes — még anatómiaiailag is. És milyen artisztikusan köti össze a két csoportot a földön fekvő és zászlót csókoló alak! Általában nagyon művészi és igaz a relief alakjának tömegelosztása. Az építészeti rész is nemes, egyszerű — nem túlterhelt barokk. Az egész korhú s a mi ennél is fontosabb: nem veri, inkább emeli a plasztikai részt.

A mi a többi pályamunkát illeti, esztetikailag még legtöbb jó van Füredi munkáján, de ez is olyan túlszűfolt, hogy a sok részlettel nem látni magát az emléket. Van ott minden: Rákóczi útja, ad notam Csaba útja, búsuló kurucz, tárogató, gyászoló vitéz — az architektúrája pedig egész várkastély. Hogyan képzelte Lechner Jenő az alá a finoman tagolt ablak alá azt a várnégyszöget, — nem értjük. Általában az építészeti rész sehogy sincs megkomponálva ezen a terven: az egyes részek külön állanak, szétesnek és alaktalanná szélesítik az emlékművet.

A Lukácsi-Lux tervének is a kompozíció hibás volta a baja, csak hogy mellesleg még unalmas is. Az építészeti háttér olyan, mint egy színpadi kulissza; külön áll a plasztikai rész s külön alul egy katafalk. Talán ha ebből fejleszt valaki az egészet, jobban sikerült

volna. Lovas alakja gyenge, a két oroszlán pedig sablonos.

Még kevésbé voltak ezúttal szerencsések Holló Barnabás és Tóth István. Az előbbinek a terve legfeljebb egy temetőben hatna artisztikusan, az utóbbi tán még ott sem. A Markup-Szehtlo tervén ügyes gondolat a freskó. Van még egy pályamű Darázstól. Ha már szorgalom-díjat osztogatott a zsűri, ez is megérdemelt volna ilyesmit.

ELEKTRO-KULTURA.

A növénytenyésztés új csodáiból.

Azok között a nagyjelentőségű természet-tudományi vizsgálódások között, melyeknek eredményeivel az utóbbi évek alatt elég sűrűen leplették meg a külföld tudósai a művelt világot, kevés ragadta meg hathatósabban a figyelmet, mint egy pár zajtalanul munkálkodó tudós-embernek az úgynevezett *elektro-kultura* terén legújabb napfényre került felfedezése. Az emberi szellem, bármennyire véges legyen is, nem tud nyugodni sohasem. Egyre ostromolja szűk korlátait s merész vizsgálódásai-ban mindjobban láthatjuk e véges emberi elmének az isteni teremtető szellemmel való harmónikus ölekezését. . .

A radio-kultura, valamint az úgynevezett anaesthetikus módszer szintén a növénytenyésztés legújabb kísérletei közé tartoznak. Azok az ismertetések, melyeket nemrégiben egy angol író: G. Clarke *Nuttall* tett közzé ezekről a figyelemreméltó természet-tudományi buvárlatokról: magukat az angolokat is erősen gondolkodóba ejtették. Pedig hát ők ugyancsak hozzá lehetnek szokva az ilyesmihez.

Az *elektro-kultura* terén érdekes felfedezésekre jutott *Lemstrom*, a hirsvekes helsingfors-i professzor, a ki — mint *Nuttall* írja, — három különböző országban szerzett magának egy-egy földterületet kísérleti céljaira, és pedig Angliában Newcastle mellett, Németországban Breslau mellett és Svédországban Alvidaberg-nél. Ezeket a földterületeket különböző gazdasági növényekkel ültette be s aztán e célra megállapított módon villamos kezelés alá vette. Mint a későbbi eredmények megmutatták: a kísérletkezés nem volt épen hiábavaló. A kalászkerek 50%-kal voltak nagyobbak itt, mint a közönséges szántóföldeken; a gabona

35—40%, a burgonya 20%, a répa pedig 26% nagyobbodást mutatott ezeken az ördögös elektromos területeken.

1902 és 1903 óta Lemstrom Franciaországban is kísérletezett. Itt egy nagyobb szabású konyhakert közepére u. n. *geomagnetifere*-t helyezett el, melyet a földön keresztül futó sodrony-hálóval hozott összeköttetésbe. Miután pedig ez a készülék a levegőben levő elektromosságot a föld közvetítésével a növényzetnek szolgáltatja át, az eredmény az lett, hogy például a burgonyatermés óriási példányokat produkált: a föld nem kevesebb, mint 50%-kal nagyobb burgonyákat termelt, mint a normálisan művelt burgonyaföldek.

Az eddigi kísérletek egybehangzóan azt mutatják, hogy a nap folyamán a nap fényének, éjjel pedig elektromos fénynek kitétt növények sokkalta dúsabban hajtának s korábban kifejlődnek. A virág élete gyorsabban bevégeződik ugyan, de sokkal pompásabb a virágok színgazdagsága.

A *radio-kulturát* illetőleg Clarke *Nuttall* legfőképpen Camille Flammarion idevonatkozó kísérleteivel foglalkozik. Ezek a kísérletek mindenesetre megérdemlik a szélesebbkörű érdeklődést, mert új irányt adhatnak a növényzet intenzívebb tenyésztése körül eddigelé követett fagyatékos eljárásoknak. Az említett természet-tudós a tudvalegöl minden külső behatás iránt szerföltött érzékeny mimóza-ültvényeket négy, különböző összeállítású üvegházban helyezte el. Ezek közül az egyik a rendes, megszokott üvegház volt, a másiknak falai kék, a harmadiknak zöld és a negyediknek vörös üvegből voltak összeállítva.

Aztán Flammarion várt néhány hónapig, kiváncsian lesve az eredményt. S tényleg, valamennyi üvegház ültvényei más és más fejlődési fokot mutattak. A *kék* ház ültvényeinek fejlődése teljesen megállt. Épen abban az állapotban találták őket, mint a melyben odahelyezte. Se jobban, se rosszabbul. Valóságilag aludni látszottak a növények, nyilván a kék szín hatása alatt, mely megállította fejlődésüket. A *zöld* házban mint sokkal nagyobbra nőttek a mimózák, mint a közönséges üvegházban, de növések szerföltött rendetlen volt és nedv-szegény. Egészen másként állott a dolog a *vörös* üvegházban, hol az ültvények valóságilag óriásokká fejlődtek, rendkívül jól táplált és szépen alakult példányok

FÜREDI ÉS LECHNER PÁLYATERVE.

BECK Ö. FÜLÖP ÉS HIKISCH PÁLYATERVE.

A RÁKÓCZI-SÍREMLÉK PÁLYÁZATRÓL. — Erdélyi felvételei.

lettek belőlük, melyek tizenötszörte természetesebbek voltak a kék házban szunnyadozó társaiknál és négyszer akkorák lettek a közönséges üvegházban elhelyezett társaiknál. S a mellett ezek a vörös világításban felnőtt mimózák hihetetlenül érzékenyeké váltak. Mindenesetre olyan eredményeket konstátált Flammarion, melyek a különböző fényhatásoknak a növényzetre gyakorolt befolyásáról alkotott eddigi elméleteket sikeresen irányíthatják.

Egy pár szóban említést tehetünk itt az u. n. *anaesthetikus* módszerről is, melynek egyik főkísérletezőjéül *Nuttall* a kopenhágai dr. Johannsent emeli ki. Az ő módszere is arra irányul, mint a fentebb már említett tudósoké, hogy t. i. mesterséges úton-módon valami rendkívüli fejlődésre tereljék a növényzetet. Dr. Johannsen kísérlete abból áll, hogy ő az ültvényeket egy zárt szekrény-féle készülékbe teszi, melybe éther-gőzt bocsát bőséges mennyiségben. A nehéz pára leereszkedik és rárakodik a növényekre. Ily helyzetben maradnak a növények mintegy negyvennyolc óráig keresztül. Akkor Johannsen kiviszi innét őket s egy jégveremben helyezi el. Nemsokára aztán azt tapasztalja, hogy a rügyek és virágok sokkalta gyorsabban és élénkebben hajtának ki, mint a közönséges bánásmód mellett gondozott növényeknél. Az anaesthetikus szemmeláthatóan gyorsítja a teljes kifejlődés folyamatát.

Az elősorolt módszerek között, melyeknek ugyan eddigelé még teljességgel nincsen számbavehető kereskedelmi jelentőségük: mindenesetre az *elektro-kulturának* van a legnagyobb jövője, melynek általánosítása és hozzáférhetőbbé tétele nemcsak a kertészet mindenféle ágának, hanem magának a mezőgazdaságnak is érdekes fordulatot adhat. Ez azonban még egy kicsit messze van, de az itt is, ott is felmerülő jelenségeket, tapasztalatokat már most

is hasznukra fordíthatják mindazok, kik a növénytenyésztés fejlesztésére és hasznosítására súlyt helyeznek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gyulai Pál dramaturgiai dolgozatai. Lassanként megkapjuk kötetekbe összegyűjtve mindazt, a mi *Gyulai Pál* irodalmi pályájából fontos és állandó becsű. Az Akadémia most vette programjába kritikájának gyűjteményét s most jelentek meg dramaturgiai dolgozatai is két jókora kötetben. A mai nemzedéknek, a melynek kulturáját igen szomorúan jellemzi az, hogy legtöbb tagja már a tegnapi történet irodalmi dolgokat sem tudja, alig van fogalma arról, hogy Gyulai Pál egykor mi csoda első rendű irodalmi publicista volt, kritikáján kívül is mennyi indítást, mennyi kezdeményt, mennyi felvilágosítást, szóval mennyi kultura-beli fejlődést köszönhet neki az irodalom. Hogy valaha igazi színházi ember, a legkiválóbb magyar dramaturg is volt, annak csak a maradványait ismerjük a színház iránti meleg érdeklődéséből, a mely elaggodást nem ismerő szellemét még ma is jellemzi. S a kik igekeztünk tőlünk telhetőleg megismerni munkásságát, ránk nézve is szinte új felfedezés számba megy az a gazdagság, a mely mostani két kötetből hozzánk szól. Több mint 30 évet, az 1850-től 1881-ig terjedő időszakot foglalják magukba a dramaturgiai dolgozatok; ez idő alatt Gyulai figyelemmel kísért minden nevezetesebb színpadi és drámai irodalmi eseményt, a melynek színhelye Budapest volt. Az első kötet első kritikái *Horváth Döme Alföldi Szinmátár* című 1850-iki vállalatáról meg *Czakó Zsigmond Kalmár és tengerész-éről* szólnak, a második kötet *Dóczi Lajos Vegyes párok*-jával végződik, a melyet 1889-ben adtak elő. Ez a kritika azonban már csak utóhatás, — 1889-ben Gyulai már 8 éve nem foglalkozott rendszeresen drámaírással. De ez idő alatt mi mindent látott! Láta játszani a Nemzeti Színházban *Ira Aldriget*, a szerecsen színeszt, Berlinben *Ristorit*, polemizált *Egryes Gáborral*, *Butyorkönyvé*-vel, élő valóságok voltak számára olyan dolgok, a melyek a mi gyorsan napirendre

térő gondolkodásunknak szinte mythikus távolságban tűnnek fel. Gyulai ott volt *Dumas Demi-Monde*-jának, *Kamélias helyé*-ének budapesti premiérjén, *Kovács Pál*, *Kövér Lajos*, *Obernyik Károly*, *Tóth Kálmán* és a többiek, a kiknek nyomát szinte már befűtta a homok, neki kortársai voltak. Hogy nem unta meg ennyi idő alatt a színházat, a színészeket, a darabokat! Kinek lelkében van a maiak, 30 éves korban már elfáradtak és elfáradtak közül ennyi rugalmasság, mint ő benne, a patriarkában? S ki tud annyit dolgozni, mindig előkelő színvonalon állót, lélekkel alkotottat, mint ő, a kit annyiszor szerettek szaporítlanul dolgozónak gúnyolni? S kiből van meg a fogékonyságnak akkora mértéke, az itéletnek akkora biztossága s a felfogásnak akkora szélességével, a világirodalmi olvasottság hiányosságával vádolták Gyulait? Nem a mi feladatunk, hogy e helyen pontos becsülést és beható elemzést adjuk Gyulai Pál dramaturgiájának, körvonalaikat megrajzolni sincs terünk. Csak arra mutatunk rá, mennyire egységben van nála a dramaturgiai felfogás az irodalomról való felfogással általában s a kritika mennyire belülről, gondolkozása gyökereiből alakul ki nála s nem — mint a mai kritikuskoknál, a legkülönbeknél is, látjuk, — a felszínről, a pillanat hangulataiból és benyomásaiból. És rá kell mutatnunk arra, hogy Gyulai, a kit dogmatikusnak szoktak mondani, mennyire teljes egyéniségével van benne kritikájában s mennyire érvényesül bennük az a modern szempont, hogy a kritika legyen művészi termék, vagyis egy művészi egyéniségnek egy másik művészi egyéniségen át való tükröződése. Mikor Gyulai színi bírálatait olvassuk, akárhányszor úgy érezzük, mintha Gyulai Pál memoirejainak színházi dolgokra vonatkozó fejezeteit olvassunk, — annyira a lelki élmény színében tűnik fel az ő kritikája. Ezt a benyomásunkat kétségkívül támogatja az is, hogy a tárgyalat szindarabok és színészek nagy része számba nem mond semmit, nem is ismerjük, — de alapja mégis csak az, hogy a színt, a formát, a hangot a Gyulai egyénisége adja meg. Az idő mégis csak igazságos, — mennyire igazat adott Gyulainak! Ma már sorban lealkják előtte fegyveriket — s babért is tűznek rá — azok, a kiket egykor szenvedélyes ellenségeivé tettek a tőle kapott sebek, nem

A MUNKANÉLKÜLEKET FOGLALKOZTATÓ MŰHELY EGY BUDAPESTI KÜLVÁROSBAN. — Fát aprítanak.

félve attól, hogy önmagukra mondanak kritikát... A munkanélkülieket foglalkoztató műhely egy budapesti külvárosban. — Fát aprítanak.

Mult és jelen. Köveskúti Jenő verskötetéből nagyon rokonos... Sok ború, kevés derű. Egy kicsike novella könyv, szerzője Ady Mariska, kienkét novellácska van benne.

Sok ború, kevés derű. Egy kicsike novella könyv, szerzője Ady Mariska, kienkét novellácska van benne... A munkanélkülieket foglalkoztató műhely egy budapesti külvárosban.

mindig van olyan kellemes társaság, mint egy motorva, lelkinkezt felzakkoló iró.

A magyar kérdés. Azok a támadások, melyek újabban a magyar politikát s a magyar nemzetet... A madár-bírák. Elbeszélések a madarak. Irta K. Nagy Sándor.

A madár-bírák. K. Nagy Sándor, a gyakorlati könyveiről jól ismert, buzgó és hasznos író, nagyon jóvalvaló könyvet adott ki e czímmel.

Iparosok olvasótára. Az 1908. évvel immár tizenegyedik évfolyamába lép a Martonffy Márton szerkesztésében megjelenő Iparosok olvasótára.

A bűnös Budapest. Kétten, Tábori Kornél hírlapíró és Székely Vladimir rendőrfőfogalmazó összeültek, hogy élénk formában képet adjanak Budapest életének erről a rétegről.

rúlt, sötét, sivar világába. A két szerző hivatásánál fogva jól ismeri ezt a világot s érdekes dolgokat tud róla beszélni. A két szerző hivatásánál fogva jól ismeri ezt a világot s érdekes dolgokat tud róla beszélni.

Görgei Arthur tábornok 90-ik születésnapja alkalmából a «Könyves Kálmán» kiadta László Fülöp által festett arcképeknek művészi reprodukcióját színes kivitelben.

Uj könyvek: Dramaturgiai dolgozatok, írta Gyulai Pál. Két kötet. Budapest, Franklin-Társulat.

Mult és jelen. Versék, írta Köveskúti Jenő. Budapest, Pallas részvénytársaság.

Sok ború, kevés derű. Elbeszélések, rajzok. Irta Ady Mariska. Zilah, Seres Samu könyvsajtója.

The Hungarian Question. From historical, economical and ethnographical point of view.

Nyomorultak, gazemberek. Iták Tábori Kornél és Székely Vladimir. Mindkét könyv kapható 1-1 koronáért Tábori Kornélnál.

A damaszkövérsől. Irta Thiering Oszkár. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság.

Hasznos olvasmányok. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság; ára 1-20 fillér.

EGYVELEG.

* London nagy vásárcsarnokaiban a vevőknek nem szabad a húst pusztá kézzel megfogtatni.

Erdekes felfedezés. Már régen párhuzamot vontak a levélzöld, a klorofil és az emberi vér színe között.

Technikum Mittweida egy állami felügyelet alatt álló magasabb intézet elektro- és gépészmérnökök, technikusok és művezetők kiképzésére.

Az ásványvízforrások munkálatai Rohitsch-Sauerbrunnban. Tüdővaló dolgot, hogy mult évi novemberben a rohitsch-sauerbrunn forrásoknál nagy számban munkálatok vették kezdetüket.

HALÁLOZÁSOK. Elhunytak a közeli napokban; PLENER IGNÁCZ volt osztrák miniszter, 98 éves korában Bécsben.

Uj könyvek: Dramaturgiai dolgozatok, írta Gyulai Pál. Két kötet. Budapest, Franklin-Társulat.

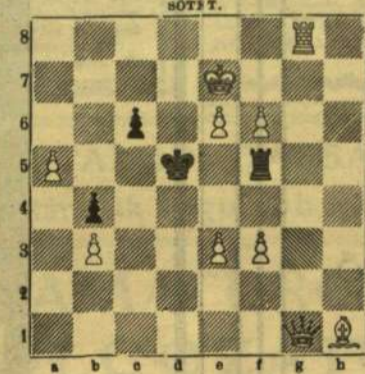
vette a kereskedelmi minisztérium vezetését. Auersperg herceg lemondása után ideiglenesen átvette a miniszterelnöki tisztséget, de már kevesebb utóbb véglegesen megvált állásától, s 1873 óta az osztrák uralkodóháznak tagja.

ÖzV. SZÉPLAKY LAJOSNÉ, szül. Szabó Teréz 83 éves korában Rimaszombathán. ÖzV. SÁGI GYULÁNÉ, szül. Óvári Erzsike 42 éves korában Veszprémben.

79 éves korában Ipolyságon. — HAN MÓRNÉ Budapest. A megboldogultban Illés Zsigmond, a kereskedelmi minisztérium alnki kiküldöttje édesanyját vesztette el.

SAKKJÁTÉK.

A 2577 számú feladvány Kintzig Roberttől, Fakertén.

Világos indúl és a második lépésre mattot ad.

- 2554. számú feladvány megfejtése Schuster Zsigmondtól. Világos. a. Sötét. 1. Vh4-d8 Kd6-a5 2. Vd8-g8 Kd5-d6 3. Vg8-e6 matt.

No ez mégis csak utálatos állapot! A nyakam sebes, a köhögés kínos és a nyál mégsem akar előlódni.

NYILATKOZAT! A Kerpel kézfinomítót az eddig használt kézfinomító között a legjobbnak találtam és azért használom.

Technikum Altenburg. Gépépítés és elektrotechnika, papírgépek, Automobiltechnika, Legszoros és vizszakma. Program ingy.

MARGIT GYÓGYFORRÁS („Margittelep” Beregmege) gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmánál igen jó hatást még akkor is, ha vérzéses esete forog fenn.

Helyesen fejtették meg: Merényi Lajos. — A Budapesti Sakk-kör. — A Budapesti III. ker. Sakk-kör. — Luthányi Antal. — Wyszogrodai Pál. — Beer Már. — Kintzig Róbert (Fakert).

Szerkesztői üzenetek.

Utcán. Nagyon kicsi téma: egy négy soros epigrammában is el lehetett volna inténi, — így kinyújtva kissé őrös.

Paloták lánya. Naplegények stb. Mondani valója talán volna, de nagyon ritmustalan, fás nyelven mondja el, a melynek laposságában elvész, a mit mondani akart.

Agónia. Mint magán ügy, emlékezés egy kedves halottra, nagyon jó, de a nyilvánosság számára nem elég súlyos.

Pohárcsöngés. Bálban. Ne kövess. Csínált, mestertől értekes, nem érzünk ki belőlük egy csepp őszinteséget sem.

KEPTALÁNY.

A 4-dik számban megjelent képtalány megfejtése: Az anya halála az első bánatunk, melyet nélküle kell megszántunk.

Felelős szerkesztő: Hoitsy PÁL. Szerkesztéségi iroda: Budapest, IV., Reáltanoda-u. 5. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Vásároljon Svájci selymet! Kérjen mintát tavaszi és nyári újdonságainkból ruhák- és blúzokra. Sarah chevron, Messaline ombre, Armure granité, Louise, Taffeta, Mousseleine 130 cm. széles, méterenként 1 K 20,--től feljebb főtűző, féltűző, egy- és színtűző, 1/2 méter, 1/2 méter, 1/2 méter, 1/2 méter.

A Bőr- és Lithion-tartalmú gyógyforrás Salvator kintő sikerrel használtatik vesebajknál, a húgyhólyag bántalmánál és köszvényléd, a cukorbetegségnél, az emésztési és lélegzési szervek hurutjainál. Húgyhajtó hatású! Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen hiszta! Budapest forrártk Edecsky L. urnál.

HA FÁJ A FEJE, ne tévoldozz, hanem használj azonnal Beretrvs-féle MIGRAN-Pasztilát mely 5 perc alatt mindenféle természetellenes fejfájást, mig ha krónikus is, megszüntet. Felülmál mindegyik eddig ismert, hatás bántalatos, még a leghevesebb fejtájkánál is. 12900

NYILATKOZAT! A Kerpel kézfinomítót az eddig használt kézfinomító között a legjobbnak találtam és azért használom.

Technikum Altenburg. Gépépítés és elektrotechnika, papírgépek, Automobiltechnika, Legszoros és vizszakma. Program ingy.

Szinművek, monológok és dialógok teljes jegyzékét kívánatla ingyen küldi meg LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fia) r. t. Budapest, VI., Andrássy-ut 21.

MARGIT GYÓGYFORRÁS („Margittelep” Beregmege) gyomor, belek, húgyhólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmánál igen jó hatást még akkor is, ha vérzéses esete forog fenn.

SARG-féle 60 FILLÉR KALODONT LEGJOBB FOG-CRÈME

Vesszőparipaliliumtejszappan Bergmann és Társa cégtől, Dresden és Tetschen E/m. a naponta beérkező elismerő levelek bizonyosra szerint most és a jövőben is a leg hatásosabb szappan marad az összes gyógyszerpapnok között, seplő ellen, valamint gyöngye, puha bőr és rózsás arcszín elnyerésére és megtartására. Darabja 80 fillérért kapható minden gyógyszerárban és drogeriában, illatszer- és fodrászüzletben. 12142

„AGRÁRIA” kukoriczaszártelepő gép. Ásványi szabadalom. Bővebb leírásomat és takarmányozási eljárásról készséggel nyujtunk. 12176 Levelem: AGRÁRIA Budapest Váci-ut 2. sz.

Ifjúság és szépség. A ki szép, ifjú és érdekes arccsal akar birni, az használja a Leichner-féle zsirarczport Leichner-féle Hermelin- és Aspasia-arczport, melyeket a legmagasabb hőügykörök és a legelő művészek előszeretettel használnak. Nem látszik, hogy az arca porozva van. Csak zárt szelencében kapható vala 12067 mennyi illatszeresnél és a gyárban. A kir. miniszter B. BERLIN, szállítás Schützengasse 81. Világkiállítás Milano 1906. Grand Prix.

Neustein Fülöp Eukrozott hashajtó labdaccai

(Neustein-féle Erzsébet-labdacsok.)
E pilulák hasonló készítményeknél minden tekintetben fejlebb becsülendők; mentek minden ártalmas anyagtól, az altesti szervek bajainál legjobb eredménnyel használtatván, gyengéd hashajtók, vértisztítók; egy gyógyszer sem jobb s mellette oly ártalmatlan, mint e pilulák a

székszorulás

legjobb betegségek forrása ellen. Cukrozott külsejük végett még gyermekek is szívesen veszik.
Egy 15 pilulát tartalmazó doboz 30 fill., egy tekercs, mely 8 dobozt, tehát 120 pilulát tartalmaz, csak 2 kor., 2 kor. 45 fill. előleges beküldése mellett egy tekercs bérmentve szállítatik.

Óvás! Utazásoktól különösen óvakodjunk. Kérjük bármikor Neustein Fülöp hashajtó-labdacsait. Valódi csak, ha minden doboz törvényileg bejegyzett védjegyűnkkel piros felületen nyomatottan „Szent Lippó” és „Neustein Fülöp gyógyszer” aláírással van ellátva. A kereskedelmi törvényekkel védett csomagjaink aláírásunkkal van ellátva.

NEUSTEIN FÜLÖP
„Szent Lippóhoz” elismert gyógyszerárú, Bécs, I., Plankengasse 6. Kapható Budapesten: Török St. J. gyógyszerárúban, Király-u. 12. és Andrássy-út 28.

FÖLDES MARGIT CRÈME
LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ SZER

Ajánljuk megtekintés végett a
KALAPÁRUHÁZ
Old American, Budapest, Belváros, Egyetem-utca 7.
5-6-7-8 koronás előrendű vaszi kalap különlegességgel.
Társai dívtalp bérmentve küldetik.

Rozsnyay vasas china bora.

Igen hatásos vérszegénység, sápkor, neurasthenia esetében. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 kor.
A Rozsnyay-féle vasas china bor
egyike a legelterjedtebb és leg-hatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegényeknek különösen ajánlható 13475

Kapható: minden gyógyszerárúban.
Továbbá a készítőnél: Rozsnyay Máttyás gyógyszerárúban Aradon, Szabadság-tér.

Téli fürdőkúra a Szt.-Lukácsfürdőben.

Természetes forró-meleleg kénforrások. Iszapfürdők, iszapborogatások, mindennemű thermális fürdők, vizgyógykezelés, masszázs. Lakás és gondos ellátás. Csuz, kőszvény, ideg-, bőrbajok gyógykezelése és a téli fürdőkúra felől kimerítő prospektust küld ingyen a Szt.-Lukácsfürdő Igazgatósága, Budapest-Budán

Ha őszül a haja

ne használjon mást, mint a „STELLA”-HAJVIZET, mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szívét adja vissza. Üvege 2 K. ZOLTÁN BELA gyógyszerárúban, Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sótater-utca sarkán. 12445

A gége, torok, tüdő, gyomor, bél, vese, hólyag hurutos bántalmainál felülmulhatatlan

Siculia

ARTÉZI GYÓGYVÍZ
KAPHATO MINDENÜTT
FŐ-RAKÁR BUDAPEST, VIII., JOZSEF-KORUT 37/39
Csak „SICULA” nével ellátott üvegek valódiak.

Jó harmonikák K 4.80.

Eladott 50,000 darab!
Nincs vámköltség! Jótállás!
Készlet megengedve, vagy pénzvisszatérítés!
300 3/4 sz. 10 billentyű, 2 register, 28 hang. Nagyság 24 x 12 cm. K 4.80
657 1/4 sz. 10 billentyű, 1 register, 28 hang. Nagyság 30 x 15 cm. K 5.20
656 3/4 sz. 10 billentyű, 2 register, 28 hang. Nagyság 30 x 15 cm. K 5.40
305 3/4 sz. 10 billentyű, 2 register, 30 hang. Nagyság 24 x 12 cm. K 6.20
663 3/4 sz. 10 billentyű, 2 register, 30 hang. Nagyság 31 x 15 cm. K 8.—
Szétküldését utánvétellel eszközli a cs. és kir. udvari szállító **KONRAD JÁNOS** zeneműszállítóháza Bécsben, 1029. sz. (Csehország).
Főrajegyzék 3000 ábrával mindenkinek kívánatra ingyen és bérmentve megküldetik.

Serravallo

CHINA-BOR VASSAL
Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítőszert gyengélkedők, vérszegények és lábadozók számára. Értékesítőszert, ideg-, 12886 erősítő és vérjavító szer.
Külföldi sz. 5000-nál több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcelona.
Vásárolható a gyógyszerárúban fülletes üvegekben 4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Dr. Kapitány Kálmán utikönyvei:

AZ OSZTRÁK CSÁSZÁRSÁG.
11 térképpel és 6 városi tervrajzzal.
Köte 6 K
BÉCS.
Bécs város tervrajzával. 80 f.
KARLSBAD.
Három térképpel. 80 f.
MERÁN ÉS ARCO.
Két térképpel 80 f.
Kaphatók:
Lampel R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapesten, VI., Andrássy-út 21. sz
és minden könyvkereskedésben.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban, Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

VASÁRNAPI UJSÁG

9. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, MÁRCZIUS 1.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. A „Világkronika”-val Félévre 8 korona. negyedévenként 80 fillérral Negyedévre 4 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postallag határozott viteldíj is csatolandó.

STEIN AURÉL KHINÁBAN.
A Z A MELEG érdeklődés, melylyel az angol nagyközönség kíséri egy-egy nevezetesebb expedíció lefolyását, nálunk egészen ismeretlen. Mi nem tulajdonítunk akkora fontosságot a földrajzi felfedezéseknek. Nem értjük a Földünk megismerésére célzó nagy törekvések jelentőségét, tehát nem is érdeklődünk eléggé irántok. De meg miképpen is méltányolhatnók ezeket a törekvéseket, ha nem olvassunk, nem tudunk rójuk.

Nem népszerű műfaj nálunk az útleírás. Kevesen olvassák. A kik olvassák, azok is inkább a sportszerűt, az izgató élményt keresik benne. S ha ebbeli várakozásukban megalódnak, félrevetik az egészet. Ahhoz, hogy az útleírás igazán kedves olvasmányává váljék, nem kalandok kellene, hanem olyan utazó, a kinek vonzó, lebilincselő az egyénisége. A rokonszenves útleírónak nyert ügye van. Ha egyszer megszerették: olvasni fogják munkáit s érdeklődnek csejjei, küzdelmei és sikerei iránt.

De a nagyközönségnek ezt a rokonszenvét csak írói talentummal lehet megszólaltatni. Igazi író pedig vajmi kevés van a földrajzi utazók között.

Stein Aurél ezek közé a kevesek közé tartozik. Egyike a leg-sokoldalúbb és a mellett legalaposabb, legmegbízhatóbb tudósoknak. Egyesíti magában a nyelvész, a történész, archeologus és geografas tudását, s ezért nem fogy ki az új és érdekes mondanivalókból. Gazdag előadása állandóan leköti az olvasó figyelmét.

Stein Aurél munkáit olvasva, nemcsak rokonszenves érdeklődéssel kíséjük őt útjában, hanem egész fantáziánkat mozgósítjuk, hogy minél közelebb férközzünk hozzája. Útleírásában nyomon követjük Azsia szívébe s egyszer csak azon kapjuk magunkat, hogy az ő lelkének és gondolatvilágának is mélyére jutottunk.

Stein Aurél első nagyobb archeologiai és geografiai utazásáról (1900—1901), a mely — mint a jelen második utazás is, — Khinai-Turkesztánba vezette őt: három könyvben számolt be angol nyelven. Az egyik (Sand-buried Ruins of Khotan) közelebb magyar átdolgozásban is napvilágot lát a Magyar Földrajzi Társaság Könyvtárában. Ebben a munkában nemcsak útjának lefolyását ismerteti Indiából a Karakorum hágoín át Khinai-Turkesztánba, hanem magában foglalja népszerű feldolgozásban az összes jelentősebb tudományos eredményeket.

Egy-két apró részletet kívánunk csak ezúttal bemutatni olvasóinknak. Az egyik Khotan-

tól délre, a Kuen-lün hatalmas heglánczába visz el bennünket. A Jurung-kás és a Kara-kás vízválasztóján vagyunk, a Jagán-hágó felett, 3700 méter magasságban:

„Nyugat felé és a síkság irányában felejtetetlenül megragadó látvány tárult elénk. Sűrűn egymásra torló, többnyire észak-déli irányú kopár hegytarajok sorakoztak arra. Közöttük áthághatatlan sziklaszakadékok közé zárva kiszáradt szurdokok útvesztője rejtőzött, alig láttatva többet magukból egy-egy hatalmas, messze feltűnő sziklarésnél. Háborgó tengerhez hasonlított az a táj, vad zúrvárvan megfagyott hullámaival. Messze-messze, a látóhatár peremén, sárga porfelhőbe vesztett a szikla-tenger: jelezve, hogy ott az élettelen homokszivatag birodalma kezdődik.

Bizarr sziklaszakadékok között ereszkedtünk most alá egy hegyi patak mélyen fekvő szurdokába s ott órák hosszáig ezerméteres konglomerát falak s fehér szirtek alján meneteltünk. Csak a víz vajú hatásának s a sajátos éghajlati viszonyoknak tulajdoníthatni e szikláknak ezt a sehol sem tapasztalt, rendkívül előrehaladt széjjelmállását és bámulatot formációit, — de viznek nyomára se akadtam a meder fenekén! Mindenütt csupa omladék és görgeteg, arasznyi porréteggel takarva. Állati életnek sehol semmi jele a rettenetes zordon kopárság közepette.

Fejem fölött tiszta kék ég ragyogott s a magasabb szirtekről és kőszalákról vidám napfény tükröződött, mégis mondhatatlanul nyomasztóan hatott rám ennek a helynek a kihaltpusztasága s szürke homályossága. Végtelen megkönynyebülés érzetével üdözöltem a kies Mitáz-völgyet, a hova derűs fényben tüzték le a nap meleg sugarai. Édes élvezettel hallgattam a vidáman szökellő patak esőgözegetését a szurdokok leverő némasága után. Kis lovam hosszasan nyelte a soká nélkülözött pompás tiszta vizet, én meg letelepedtem

STEIN AURÉL. Londoni fénykép után.